

NAŠA MISEL

Leto I.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 15.

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, Vidovdan 1936

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, Vidovdan 1936.

Z današnjo številko zaključujemo prvi letnik »Naše misli«. Na koncu te prve dobe lahko ugotovimo, da smo zadovoljni z uspehom.

Naš končni cilj je, da duhovno povežemo oni del naše generacije, ki vidi v močni in ponosni Jugoslaviji svoj najvišji ideal. V skupnem delu mladine vidimo najmočnejše sredstvo za rešitev naših notranjih vprašanj v zadovoljstvo vseh državljanov. Smo realisti, zato smatramo, da mora mladina preiti od teorije k praksi. K temu nas sili dejstvo, da neurejene razmere najbolj škodujejo nam, ker nam odvzemajo vse izgleda za ustvarjenje dostojne eksistence. Čeprav predpostavljamo, da se vsi današnji činitelji iskreno trudijo, da izpolnijo dolžnosti, katere jim nalaga njihov položaj, vendar nam je jasno, da to prizadevanje ni posledica vprašanja o biti ali ne biti, medtem ko je to vprašanje postavljeno pred nas mlade z vso resničnostjo. V naši državi bomo po nujnosti razvoja pozvani nekoč mi, da prevzamemo vodstvo v svoje roke. Za prevzem te odgovornosti je potrebno, da pripravimo vse zunanje pogoje, kakor tudi da vzposobimo same sebe. Niti prvo niti drugo ni lahko, ker se nahaja naša generacija v izjemnem položaju.

Mi smo prva jugoslovenska generacija, prva, ki je vzrasla v svobodni jugoslovenski državi. Iz tega izhajata dva zaključka: prvi nas opozarja, da zavisi bodoči razvoj in moč Jugoslavije od našega dela, drugi, da je doslej vladal provizorij. To niso nikake smeje trditve, nego objektivno gledana stvarnost z ozirom na katero usmerjamo svoje delovanje.

Slika tega našega prizadevanja je prvi letnik »Naše misli«. Bili smo dosledni v programu, neodvisni v delovanju in objektivni v presojanju.

Naš program je jasen. Njega obeležuje borba za socialno in gospodarsko pravično Jugoslavijo, v kateri naj uživa poedinec pravice samo v kolikor je zadostil svojim dolžnostim do narodne skupnosti. O ideji narodnega edinstva in državne enotnosti sploh ne razpravljamo, ker smo trezni in normalni.

V svojem delovanju smo bili neodvisni, ker mislimo, da more mladina zadostiti svojim obveznostim le ako presoja dogodke z višjega nacionalnega stališča in se ne vpleta v dnevno strankarsko politiko. Z ozirom na to doraščajoča mladina ne more biti avantgarda nikogar.

Bili smo objektivni v presojanju vseh vprašanj. Za nas ni bilo vodilno neodgovorno »javno mišljenje«, nego smo sledili aktualnim stvarim brez ozira na levo in desno. »Naša misel« je omladinski list, a omladinski list more po našem mišljenju doseči popularnost le, ako služi resnici, kakor jo pojmuje mladina, ne pa da se ravna po trenutnih koristih. Preveč smo si svesti odgovornosti, da bi mogli potvarjati dejstva.

ob zaključku prve etape našega dela gre Njemu, našem Kralju. Naša je generacija ona, ki Mu bo pripomogla, da dokonča delo Očeta. Mi smo pripravljeni, da to svojo dolžnost izpolnimo

Na tej osnovi je »Naši misli« uspelo zbrati okrog sebe zanesljiv krog sodelavcev, ki ni omejen samo na Dravsko banovino, nego je razširjen na vsa večja središča v državi in mnoga inozemska vseučilišča, na katerih študira jugoslovenska mladina. S tem je storjen prvi korak. Nikakor ne precenjujemo pomembnosti naše akcije, toda opazamo, da uresničuje »Naša misel« s pomočjo iskrenih prijateljev intimne nade njenih ustanoviteljev. Sprva samo lokalnega značaja, postaja naš list postopoma politični organ današnje mlade jugoslovenske generacije. S tem se približujemo našem končnemu cilju.

Ob zaključku prvega letnika je naš optimizem večji, nego je bil v začetku. Četudi smo srečali pri nekateri mladini nerazumevanje — kjer bi ga upravičeno najmanj — lahko s ponosom predvidevamo, da bo nekoč sodelovanje pri »Naši misli« vsem sodelavnikom dragocena legitimacija, kajti čas, v katerem živimo je moten in malodušen; izmed mnogih dokumentov te dobe bo »Naša misel« ostala eden najbolj hrabrih. V to trdno verujemo.

Prva naša misel

IZ VSEBINE:

Mladina in politika,
Kočevje,
Demokratija i fašizam,
Hrvatski klerikalizam,
Pismo iz Francije,
Priloga za abiturijente,
Vprašanje minimalnih mezd,
Češkoslovaško dijaštvo,
Ženevski mladinski kongres,
Odnosi med »starimi in mladimi«,
Gg. Bajič, Mačkovšek, Zalokar in
Zavrnik o »Naši misli«,
Zagrebačko pismo
in še mnogo drugih zanimivosti!

VIDOVDAN 1936

Održava se pomen svima koji su pali za slobodu, za oslobođenje i ujedinjenje.

»Svaki kamen zemlje Srbije...« Svaki kamen naše jugoslovenske države orošen je krvlju onih koji su svoje živote uzidali u njene temelje. Svaka stopa plaćena je krvlju.

Znamo li mi to još? Osećamo li mi još onaj napor koji je uložio ceo jedan naraštaj da nama izgradi siguran dom?

Mnogošta se zaboravilo, spustila se zavesa nad krvavim poprištem, mi danas trgujemo i utanačujemo sporazume.

Ovde leži ceo jedan naraštaj, od prvog do poslednjeg čoveka. Nad grobom nu stoje Srbin i Hrvat i cenjkaju se za krvavu odeću.

Reči su jadne, one ne kazuju ništa. Njima ne možemo da izmerimo dubinu ponora razočarenja i ogorčenja. Srce krvari, srce krvari — to osećamo, to znamo.

Šta je to, godina dana, šta je to godina i osam meseci? Imali smo jednog čoveka, koji je bio hrabar, nepokolebiv i jak. Sada i njega više nemamo. Sada smo usamljeni, sada je ceo posao pao na naša ramena. Veliki Kralj je brinuo našu brigu, njegova kosa je bila seda. A sada su njegove oči ugašene — da, reći su jadne, one ne kazuju ništa.

Živimo brzo, govorimo mnogo o građevinama koje smo podigli, gradimo u kamenu i armiranom betonu. Oni što su pali za slobodu, ti su gradili u krhkim kostima. Ima razlike između naših i njihovih zgrada.

Ali, neka ne bude malodušnosti među nama. Doći će i naš dan. »Sejači velike žetve«. Ako budemo sejali pošteno i u znoju lica svog, biće i naša žetva velika.

Mi ne moramo da polažimo svoj život na žrtvenik, ali naš put ipak ne vodi kroz cvetne livade. Čujemo mi dobro otrovnu viku sa svih strana, vidimo dobro sva ona lica iznakažena od mržnje i straha. »Fašisti, fašisti!« O, da, ako je onaj »ko iskreno i strasno voli Istinu, Pravdu i Otadžbinu« fašista, onda smo i mi fašiste.

U drugim vremenima, omladina je mogla birati. Za nas nema izbora. »Mi smo uprskani Njegovom krvlju, to je naš znak, time se raspoznajemo.« Mi ćemo taj znak nositi do dana kada Kralju Petru II budemo mogli predati u ruke netaknutu baštinu.

Mi mislimo da je to zadatak za koji se treba žrtvovati do samozataje. Našem naraštaju nije dosuđeno da bude veseo, on će biti ozbiljan. Naš naraštaj neće plandovati, on će raditi.

Vidovdan 1936. Čini se pomen svima koji su pali za slobodu. Naša će sloboda biti u radu. Tim pre što vidimo da se baština zanemaruje, što vidimo kako se pojavljuje kukolj.

Jednoga dana, setićemo se raspoloženja kojim smo proslavljali ovogodišnji Vidovdan. Verujemo da će taj dan biti srećniji i zadovoljniji od današnjeg.

NAČRTI IN STVARNOST

SOVJETSKI ČINITELJI IN TISK O NOVI USTAVI SSSR. — USTAVA KOT REKLAMNI TRIK

Živimo v času reklame. Predpogoj uspeha je senzacija in zveneči slavospjev. Povprečen človek niti ne vpraša po kakovosti novitet, niti se ne interesira, ali je reklama z njo v skladu.

Pravi mojstri reklame so komunisti. Že zdavnaj so posegli po tem sredstvu, zavedajoč se nezavednosti in nekritičnosti množice. Neiznajdljivost v izrazih — zdi se ti da boš zaspal od superlativov — nadomeščajo s presenetljivo spretnostjo v izbiri in kinematografski izmenjavi objektivov reklame.

Sedaj je na vrsti projekt nove ustave zveze Sovjetskih Socialističnih Republik. Ne kaže, da se spuščamo v podrobno razpravljanje o tem načrtu: to bi izzvalo hud odpor boljševiških simpatizerjev. Komunisti in njih idejni zasužnjenci pozabljajo izrek »nihče ni sodnik v lastni zadevi«. Oni proglašajo kritične in oporekajoče glasove za neobjektivne, za objektivne in pravične smatrajo pa bodisi svoje, bodisi onih ljudi, ki so se zavedno ali nehote vjeli v njihove mreže.

Napravimo jim danes uslugo. Pustimo govoriti njih same in oglejmo si »objektivno prikazano« razmerje med načrti in stvarnostjo.

Po uradni terminologiji je ustava »najbolj demokratična v najsrečnejši državi«. Sveta si tega, pravi pariška »Humanité« naslednje:

»Buržujski politiki-demokratije gledajo sovjetsko ustavo s preziranjem in zlobo. Ona ne prikriva svojega razrednega značaja:« nasprotno, sovjetska vlada se odkrito proglašala za pripadnico diktature proletarijata. Zato ni mo-

* naš. Op. avt.

gla nova sovjetska ustava garantirati vsem svobode in enakosti.«

Drugi primer je morda še bolj zanimiv. Tiče se sodnikov, kateri so po določbi ustave (čl. 112) neodvisni. Proti preširokemu tolmačenju tega predpisa nastopa Krylenko, komisar za pravosodje Ruske Sovjetske Federativne Socialistične Republike (RSFSR). Potem, ko je rekel, da so »socialistična sodišča osnovni regulativ (!) za nadaljnje urejanje razvoja socialističnega stvarjanja«, se vprašuje — »kako je postopati s sodnikom, če ta v svojih sklepih ne sledi politiki, ki jo proklamira... vlada?« Odgovarja z Leninovim citatom: »nemogoče, da, celo neumno je zagovarjati stalnost nesposobnih, nevrednih, malomarnih sodnikov.« — (»Izvestja«, 12. VI. 1936.)

Očividno smatra sodrug Krylenko, da se malomarnost tiče nepoznanja »vladine politike«.

Toda ti lapsusi, ki nikakor ne utemeljujejo upov v demokratizacijo, še manj pa v likvidacijo sovjetske diktature, so malenkostni v primerjavi s histeričnimi izrazi »veselja«. Celo nepolitični časopisi se polnijo z njimi. Resni »Književni časopis« (Literaturnaja gazeta) prinaša 15. VI. 1936 cele strani slavospjevov Stalinu.

»Ta projekt je velik, kakor Stalin«, pravi neki libretist za kino.

»Glasovi naših pevcev bodo ponosno zveneli,« piše tartarski pisatelj, — »pripovedujoč o najdražjem, ljubljenem in sorodnem nam, velikem Stalinu.«

V potoku superlativov pa nam odkrivajo boljševiki svoje karte, ki kažejo, v kakšno stvarnost meri načrt, ki tako malo izpreminja sovjetsko stvarnost.

Uvodnik pravi:

»Svetovno revolucionarno gibanje je dobilo dokument, v katerem je zapisana bilanca heroične borbe naše dežele pod vodstvom komunistične stranke.«

»Nova ustava je kažipot za dokončno osvoboditev delovnega ljudstva od oblasti izkoriščevalcev, despotov in rabljev vsega sveta. Kot nevilhita že doni po svetu vsaka beseda ustave v veselje delovnega ljudstva in v grozo sovražnikov revolucije.« (A. Veseli, Moskva.)

Čl. 143. ustave določa, da je »grb ZSSR srp in kladivo na zemljini kroglji, ožarjeni s sončnimi žarki in obdani s klasjem, z napisov v jezikih zveznih republik: proletarci vseh dežel, združite se!«

»Jaz hočem dočakati uro,« odkrito prizna neki Armencec, — »ko bo geslo socializma okrog našega prekrasnega grba izpisano razen v enajstih, še v mnogih drugih jezikih.«

Torej, vsi pisatelji želijo svetovno revolucijo! Načrt ustave je eden izmed reklamnih trikov za njeno uspešno propagando. Tega razmerja med našo stvarnostjo in sovjetskim načrtom se je treba dobro zavedati. Treba je opozorjati ljudi, da ne nasedajo komunistični vabi. Treba je reči delavcem, da je v ZSSR stavka, ki drugod garantira delavcem borbo za plačo, — veleizdaja!... Tisti, ki za vabo vidijo trnek, morajo zdraviti gluhe in slepe, dramiti speče.

Naj bo naše geslo: vsakdo, ki more, naj varuje sebe in druge pred lažnivo in kvarno boljševiško reklamo!

»Samo v enem letu je država dala 3.580.000 dinarjev za premostitve učiteljev; s to vsoto bi se dalo zgraditi 20 novih osnovnih šol.«

(»Vreme«, 5. julija 1936.)

G. Tresić-Pavičić ugotavlja nujnost italijanskega imperializma

Iz »Novosti« od 26. junija posnema, da je za italijansko javnost napisal znani g. Tresić-Pavičić predavanje o nujnosti italijanskega imperializma, ki je bilo 15. junija prečitano na tržaškem vseučilišču in sprejeto s strani poslušalcev z največjo hvaležnostjo. V celoti ga je objavil tudi tržaški »Piccolo della sera«.

V uvodu predavanja ugotavlja g. Tresić, da je eden najvažnejših zakonov zgodovinskega razvoja težnja »za poenostavljenjem sprejeto s strani poslušalcev z največjo hvaležnostjo. V celoti ga je objavil tudi tržaški »Piccolo della sera«.

G. Tresić-Pavičić ni določil vzodnika, ki naj loči sposobnejše od manjvrednih narodov. Če je po njegovem mišljenju »bila vojna eno najuspešnejših sredstev tega poenostavljanja« potem vemo, da bo tudi v bodoče sila odločala o večji in manjši kulturnosti narodov. Nam, ki imamo v zgodovini dovolj težkih izkušenj ne morejo zadostovati nade g. Tresića o prijateljski izgleditvi razlik med Italijo in Jugoslavanii, čeprav »bi Italija imela vedno ljudi tako širokih in globokih vidikov, kot jih ima oni, ki danes vodi njeno usodo«.

O svoji kulturnosti in upravičenosti naše eksistence bomo odločali mi sami in v to našo obrambo uporabljali sredstva, ki jih bomo smatrali za najprikladnejša v preteči opasnosti.

KULTURA

SRPSKOHRVATSKO PITANJE U OČIMA OMLADINCA

(Veljko D. Kuprešanin: »Čiji smo baštini«; Zagreb 1936, izdanje »Narodne omladine«; str. 72, cena ?).

Srdčno pozdravljamo ovu, prvu, knjigu našeg prijatelja i dugogodišnjeg saradnika u mnogim zajedničkim poslovima, g. Kuprešanina. Pozdravljamo tim pre što je srpskohrvatsko pitanje postalo čisto političko pitanje koje već više nema nikakve veze sa uzrocima sa kojih je postalo. G. Kuprešanin, međutim, opravdano, nije napisao političku brošuru nego se potrudio da pokaže koliko je apsurdno i besmisleno govoriti o bilo kakvoj razlici hrvatskih i srpskih potreba i stremljenja.

Potrebno je ukazati na činjenicu da g. Kuprešanin nije nov čovek u našoj publicistici. Dugogodišnji saradnik nekih bugarskih i mnogih naših listova, on je, od početka prošlog godišta, bio i urednik zagrebačke »Narodne omladine«. U svim svojim člancima, on se odlikovao trezvenim rasuđivanjem i objektivnošću. Ove odlike nosi i njegova prva knjiga.

Imali smo prilike da razgovaramo sa piscem o njegovom radu. »Čiji smo baštini« zamišljeni su kao prolegomena opsežnijim delima o pitanju saradnje Srba i Hrvata, to su prethodne beleške i uvod u iscrpnu istoriju međusobnih njihovih odnosa. Otuda i temeljitost i obimnost napomena: pisac je želeo da svaku svoju tvrdnju potkrepi dokazima autoriteta, istoriskim dokumentima i izjavama. G. Kuprešanin namerava svoj rad prvenstveno da posveti rasvetljavanju ovog pitanja — i mi mislimo da su smernice izražene u prvom njegovom delu dobra osnova.

»Srpski plug i hrvatska motika« proglasili su jedinstvo davno prije nego što je pred istoriju iznesena formulirana misao jedinstva« (str. 8). Zaista, kakve to goleme razlike razdvajaju srpsku raju i hrvatske muže i kmete?

Bogami, grandiozna razlika u kulturi se tu opaža, ne bi čovek rekao da je to jedan narod! Nema šta, različite su tu težnje, ovde tisućgodišnja kultura a onde samo jedna jedina dinastija Nemanjića —

Pisac ne tvrdi da je istina, iznesena u »Čiji smo baštini«, nova: naprotiv, ona je stara »premda jedna čitava legija falsifikatora i mistifikatora djeluje svom snagom naučne važnosti da je bar umanj... Ali, ti falsifikatori i mistifikatori svojim radom provociraju istoriju... Danas mi ovom knjižicom odgovaramo. Smatramo potrebnim da odgovorimo baš u ovoj općoj šutnji... radosni smo što nam istorija ukazuje baš na Hrvate i Hrvatsku kao protagoniste ljubavi bratske i sloge... (str. 13).

»Čiji smo baštini« je, dakle, izraz onog iskrenog i dubokog revolta koji danas, u ovo žalosno vreme, živi u svim pravim Hrvatima, u onim nepreglednim masama rodoljuba koji, razočarani i iznenađeni, doživljuju kako se falsifikuje povest njihove domovine, kako se zavedena rulja povodi za naređenjima političkih dešperatera, lopova i koristolovaca.

Bez uzbuđenja i bez predrasuda pisac proučava suštinu hrvatske i srpske misli, te utvrđuje da jedna drugu upotpunjuje jer »samo dobar Srbin ili Hrvat može biti dobar i iskren Jugoslaven ako je jugoslovenstvo osjećanje bratstva, pravde, ljubavi, slobode i jednakosti. Veliko srpstvo i veliko hrvatstvo sinonimi su koji ne isključuju iz svog pojmovnog opsega ni najmanji, najsićušniji dijelci naš narodni. Nacionalizam hrvatski ili srpski... bili su i jesu identični u krajnjim dijelima« (str. 15). Hrvati su prvi formulirali misao jedinstva Južnih Slovena, misao jugoslovenstva, oni su ti koji su duhovno spremili ujedinjenje. Srbi, kao centralno pleme balkanskih Slovena, nužno su morali postati izvršioци te zamisli: »Istorija je odredila Srbiji da ostvari hrvatsku misao u najidealnijem njenom dijelu« (str. 30).

Zaista stara istina. Koliko je žalosno da se o njoj mora raspravljati, koliko

duboke ironije u činjenici da današnji »vođi hrvatskog naroda« baš tu istinu neće da prime! »Vođi hrvatskog naroda«!!! Gde je taj hrvatski narod koji je zaboravio turske navale kada su mu Srbi naseljenici čuvali granice, koji je zaboravio četrdesetosmu, zaboravio Sabor od 1861, zaboravio ilirizam, zaboravio Štrosmajera, Račkoga, Supila, zaboravio i pravog Starčevića i pravog Radića? G. Kuprešanin nam pokazuje da je i pre, u ponekim vremenima pometenosti i trenutnog ludila, bilo razmirica i kavge — ali, i njega, o i nas, to ne zbunjuje. »Simptomatično je da se danas u hrvatskoj povesti uzimaju kao velika vremena baš i samo ona koja nesumnjivo znače pobjedu, Balkana« (»Naša misel«, broj 13 — »Koncert sodobnih zagrebačkih skladateljev«). Tako će to biti i sada. Kaogod što je »poslije niza nekoliko tužnih i tmurnih godina« (str. 42), 1896, omladina dala impuls za nov zajednički rad, tako i sada ne može biti sumnje o tome da će novi naraštaji izmeniti današnje apsurdno stanje. To su zadaci koji nas čekaju. »Narodna omladina mora da zna koga nasleđuje i koga baštini« (predgovor, str. 2). Jalove su i nepotrebne prepirke ko je bolji i pozvaniji. »I srpstvo i hrvatstvo je zvano da se bori u svojoj zajedničkoj državi za opće ljudske vrijednosti... Onaj koji u toj borbi učini više, koji unese više snage — taj će biti i jači i bolji« (str. 71).

G. Kuprešanin je učinio dobro što je izdao baš sada svoju knjigu. Vredno je upamtiti da je u 1936 godini samo jedna mala knjižica nepoznatog studenta otvoreno i iskreno govorila o staroj istini srpskohrvatskog jedinstva. Jednom, u kasnija vremena, ta će knjižica biti značajan dokument naših dana.

NAŠI OBMEJNI PROBLEMI

Pod gornjim naslovom je izdala »Družbe sv. Cirila in Metoda« referate z omladinskega narodno-obrambnege tečaja, ki ga je priredila za srednješolsko in akademsko mladino lanjsko jesen. Knjiga je propagandnega značaja

in zato namenjena predvsem mladini. Prepričani smo, da bo v tem dosegla svoj namen. Toplo pa jo pripravljamo tudi vsem, ki se bavijo in zanimajo za naša narodno-obrambna vprašanja.

Važnost te knjige pa ne leži samo v njeni vsebini. Kot smo obveščeni na merodajnem mestu pomeni ona tudi začetek sistematične tiskane propagande »Družbe sv. Cirila in Metoda«, ki nam ravna v periodičnih publikacijah obdelati vse naše najvažnejše narodno-obrambne probleme in s tem vsaj deloma nadomestiti pomanjkanje obrambnega glasila.

»Naši obmejni problemi« nam podajajo na 82 straneh v zgoščeni obliki zelo važno snov. V uvodu je poudarjena pomembnost mladinske narodno-obrambne vzgoje, ki jo mnogi fantasti v stremljenju za nekimi vsečloveškimi ideali smatrajo za nepotrebno. »Pred očmi nimajo v dozdevni svoji univerzalnosti niti vsega našega etnografskega ozemlja ob Soči, Dravi in Muri...« Kljub težki usodi tisočev Jugoslovanov pozabljajo taki ljudje v svoji idealnosti na nevarnosti, ki groze ne samo naši kulturni nego tudi socialni svobodi.

Tej krepki uvodni besedi sledi v sistematičnem redu referati. Naš odlični zgodovinar, univ. prof. dr. M. Kos je prispeval »Historični razvoj slovenskih narodnostnih meja«; članek nazorno dopolnjuje karta z največjim in današnjim jugoslovanskim etničnim obsegom na severozapadu. Gg. dr. S. Hešič in prof. F. Baš obravnavata geopolitične prilike našega obmejnega narodnostnega ozemlja. Naslednja referata sta situacijska in nam slikata predvsem položaj naše mladine v Italiji in Avstriji; podala sta jih gg. dr. L. Čermelj in G. Brodnik. Posebno važna so izvajanja g. ing. Jankota Mačkovička, ki prikazuje tuje aspiracije in imperializme. G. dr. B. Vrčon je razpravljal o manjšinah v luči meddržavno-pravnih obveznosti, g. Uršič Andrej pa o narodnosti z narodno-obrambnih vidikov. Zaključni članek g. Prekorska T. vsebuje pomen in delo »Družbe sv. Cirila in Metoda«.

Z NAŠIH UNIVERZ

KONČNO!

Po dolgih bojih, uspeh, neuspeh, prošnja, izdajstvih smo končno prišli do dejstva, da so načrti za univerzitetno knjižnico odobreni. Banovina je odobrila načrte in razpisala licitacijo za dela na zgradbi, in to 3. avgusta t. l. Skupna vsota vseh licitiranih del znaša 6.618.000 dinarjev. Na težaška, betonska in zidarska dela odpade 2.793.000 dinarjev, na železobetonska 2.258.000 dinarjev, na kamnoseška 502.000 Dinč Stroški za dobavo umetnega kamna in njega obdelavo pa so preračunani na 1.064.000 Din.

Sedaj pač nobena stvar ne bo mogla več preprečiti gradnje. Upajmo!

NEDELJKOVIĆ OBSOJEN

Kot je dnevno časopisje že poročalo, je bil Slobodan Nedeljković, ki je med težem ubil Žarka Marinovića, obsojen na pet let zopora in trajno izgubo častnih pravic.

Četudi je naš beograjski dopisnik pristvoval razpravi, nam ni mogoče približati njen potek. Hočemo samo povedati, da nosijo krivdo za ta žalostni dogodek marksisti na Beograjski univerzi. Njih dolgoletni teror se ni mogel več prenašati ker je že prekoračil okvir vsega dopustnega in postajal divji, patološki. Čeprav so to že zdavnaj ugotovljena dejstva, so se pred njimi zapirale oči (iz zelo važnih razlogov), značilno pa je tudi to, kako je naš takozvani »veliki informativni tisk opisal razpravo.

Omeniti hočemo samo eno tako značilno podrobnost. Medtem ko na eni strani »z gnusom moralnega človeka« obsoja »študenta-ubijalca« in »grozno delo«, poroča v isti številki na drugi strani v popolnoma prijateljskem tonu

o športniku, ki je iz iz gole objesti uničil življenje svojemu tovarišu, ko ga je porinil iz kopaljšča v Savo. To ni več »športnik-ubijalec«, to ni »grozno delo« ampak samo »žalostna in neumna šala«. Kako spretno in sramežljivo se je prešlo preko tega, s koliko »tenkočutnosti« se je pazilo, da se ne užali nežna občutja gospoda golmana.

Da, tako je: človek, ki iz šale ubije drugega, ni ubijalec, ampak je samo »nepazljiv« — človek pa, ki v silobranu ubije nasprotnika, je premišljen ubijalec.

Zanimiv dokument. Potrudili se bomo, da si ga zapomnimo!

S tujih univerz

NOVI AUSTRIJSKI STUDENT

Beč, juna.

Zvanična Austrija je poznata kod svih stranih vlada po tome što neprekidno ukazuje na opasnost koja joj preti od Nemačke. Tom opasnošću Austrija opravdava ponovno uvođenje vojne obaveze, opravdava povećanje svog vojnog budžeta itakodjalje.

Međutim, onaj koji iz blizine posmatra unutrašnji austrijski život dobija utisak kao da je cela ta »opasnost« vrlo vešta atrapa kojom se zakrivaju radovi koji zaslužuju svu pažnju. Ukratko rečeno, izgleda kao da Austrija postaje ekspozitura nacionalsocijalističke Nemačke. Znam, tvrdnja koja iznenađuje ali ja nisam navikao da gledam kroz naočare novinskih članaka nego imam običaj da se oslonim na vlastita opažavanja.

Nova austrijska generacija se odgaja, prvo, u nacionalističkom duhu i, drugo, militarističkim sretstvima.

Da se stalno govori, sa merodavnih austrijskih mesta, o »novoj Austriji«, to je poznato već i našoj javnosti. Kako izgleda ta »nova Austrija«? Može biti da, u intimnim željama austrijskih vla-

stodržaca, ta nova Austrija treba da dovede do restauracije Habzburgovaca. Ali, veliko je pitanje da li je put kojim se pošlo pogodan za taj krajnji cilj. Meni izgleda da će sretstva koja se upotrebljuju za izazivanje »novog rodoljublja« pre dovesti do »anšlusa« nego do uspostavljanja »slavom ovenčanog prestola Habzburgovaca«.

Iz sledećih razloga. Mi možemo biti drugog mišljenja, ali činjenica je da Hitlerovi postupci imponuju masi. Ne samo masi nemačkog naroda nego i mnogih drugih naroda. Pogotovo, dakle, »austrijskoj grani nemačkog stabla«. Kada Hitler govori o »časti nemačkog naroda« nijedan Austrijac se neće izuzeti od te »časti«. Ulazak nemačke vojske u Rajnsku oblast, da navedemo primer, naišao je na nepodeljene simpatije austrijskog malog čoveka. Dobijao se tada utisak kao da i ne postoji državna granica između Austrije i Nemačke, toliko je bilo oduševljenje.

Gospodina Otona Habzburga, doduše, mnoge opštine biraju za svog počasnog građanina. Zašto se to uvek pominje kao vrlo značajna činjenica, meni nije jasno. Jer, ne smemo, čini mi se, da zaboravimo ni na »značajnu činjenicu« da su mnogi naši gradovi, za vreme Austro-ugarske, slali »Njegovom c. i kr. apostolskom veličanstvu, našem premilostivom vladaru« brzoglasne u kojima su na krasan način izražavali svoje oduševljenje njegovom »mudrom vladavinom« itakodjalje. Takve »značajne činjenice« mogu biti značajne za malu decu ali ne i za onoga koji poznaje austrijsku vladu koja svim opštinama »preporučuje« da izabere rečenog Otona Habzburga za svog počasnog građanina. A g. Velja Popović, a Sarajevo?

Pitanje je u tome neće li današnje izazivanje nacionalističkog zanosa u Austriji, pre nego što vlastodršci mogu pozvati Otona (ako je to uopšte u nji-

hovom planu), imati za posledicu pobedu nacionalsocijalizma.

Na austrijskim univerzitetima se danas kopira ustroj nemačkih. Da se i ne pozabavimo procenom koliko nacionalsocijalista danas ima među austrijskim studentima, utvrđujemo da između odgoja nemačkog i odgoja austrijskog studenata nestaju sve razlike. Dabome, možemo se igrati rečima: jedna je reč »österreichertum« a druga je »deutsches volk«. To je, otprilike, isto tako kao kad neko, sasvim ozbiljno, hoće da mi dokaže kako Hrvati ne pripadaju jugoslovenskom narodu nego da su »poseban narod«.

Novi austrijski Zakon o visokoškolskom odgoju (»Hochschulergesetz« od prošle godine) predviđa tri ustanove koje dosada nisu bile poznate na austrijskim univerzitetima: 1. obavezno slušanje predavanja o osnovama nove austrijske države (»Pflichtvorlesungen zur weltanschaulichen und staatsbürgerlichen Erziehung und zur Weckung des Verständnisses für die ideellen und geschichtlichen Grundlagen des neuen Staates«), 2. studentski logori (»Hochschullager«) i 3. predvojnička obuka studenata.

Tačka jedan se sprovodila prvput ove školske godine. Tačka dva će se sprovesti u delo ovog leta. Biće dva logora: jedan u Osiahu u Koruškoj, drugi u Rotholcu u Tirolu. U svakom logoru će biti po sto učesnika. Voćstvo imaju ne studenti nego aktivni oficiri, poručnici. U logoru vlada vojnička disciplina (»militärische Disziplin«). Naročita pažnja se polaže na obuku u pucanju (»besonderer Wert wird auf die Ausbildung im Schiessen gelegt«).

Voleo bih da mi sama neko dođe da mi kaže kako je vojna obaveza u Austriji uvedena zbog opasnosti od Nemačke. To bih strašno voleo.

Ta zgoj vsebinski prikaz knjige smo prepričani, da bo vzbudil zanimanje mnogih nacionalnih in političnih delavcev. Mi samo želimo, da bi »Družba sv. Cirila in Metoda« ostala na začrtani poz. svoje tiskane propagande. Uspeh gotovo ne bo izostal.

MEMOARI G. ANTE TRUMBIĆA

Ova knjiga g. dra. Ante Trumbića nosi natpis *Suton Austro-Ugarske i Riječka Rezolucija*. Knjiga je pisana u formi kratkih memoarskih članaka, a prvi je dio Trumbićevog dela »Iz mojih političkih uspomena«.

Poznavajući ulogu g. dra. A. Trumbića u Hrvatskoj, pa u jugoslovenskoj politici, ovi njegovi memoari očekivani su od svijeta bez razlike sa velikim interesovanjem.

Knjiga je izašla pred nekih dva meseca. Obasiže teksta 108 strana, a 50 prvih strana, gotovo polovica knjige, posvećena je istorijskom uvodu u Riječku rezoluciju. Dakle to je memoarski dio knjige Suton Austro-Ugarske, Trumbićevo gledanje na hrvatsku istoriju i slično.

Objektivno i kritički ovu knjigu, barem koliko je nama poznato, nije još niko prikazao, premda je o njoj mnogo pisano i koješta pisano. Hrvatske novine pisale su specijalno o prvom dijelu knjige, jer su ovdje izneseni neki Trumbićevi pogledi na hrvatsku istoriju. Srž tih prikaza bili su neki ekscerpti iz Trumbićeva teksta, koji u tekstu nisu toliko tendenciozni, ali ekscerptirani, bez veze sa ostalim tekstom, ne mogu biti drugačiji, nego tendenciozni u onom smislu, kako to želi današnja psihoza u Hrvatskoj.

O ovoj knjizi nije pisao niko pozvani. Pisali su novinski reporteri i recenzenti. Dakle veoma nekompetentni. Suton Austro-Ugarske prikazivan je veoma simpatično, a kako se u Hrvatskoj pati od sveopćeg oduševljenja — razumije se prikazi su pisani i sa naivnim patosom oduševljenja, koje danas nema više granica kao i bezbrojne proslave proslava bivših proslavljenih proslava godišnjica, obljetnica, procesija itd. itd. itd.

Dakle u ovakvoj sredini je uistinu teško pisati kritički i objektivno o jednoj knjizi, koja specijalno obrađuje hrvatsku istoriju.

G. dr. Ante Trumbić nastojao je da opiše međusobne odnose kralj. Hrvatske i Austr.-Ugr. Taj prikaz ima priličan broj istorijskih netočnosti, pa i iskrivljenih fakata. Gosp. dr. Ante Trumbić danas gleda na hrvatsku istoriju onako kao što želi psihoza u ovim krajevima. A to je neobjektivno i nenaučno. Istoriju ne stvaraju trenutačne psihoze, niti mogu da se sile i zakoni unose u istoriju po volji pojedina ili fanatizovane mase. Kada g. dr. Ante Trumbić govori o hiljadugodišnjem predstavništvu i ustavnosti države Hrvatske, da bi time prikazao milenijsku demokratiju i parlamentarnost Hrvatske, tada je to uistinu nepoznavanje istorije u njenoj biti ili prešutkivanje stvarnosti za volju psihoze, koja je obladala Hrvatskom. Pojedini pasusi u ovom dijelu knjige slični su govorima, koji se drže na dan papinskih obljetnica ili pučkih proslava, a takovi su pasusi potrebni da bi knjiga bila u skladu sa općim »javnim mnijenjem« — ali ne sa jednom ozbiljnom, istorijskom i naučnom radnjom, kakav bi trebao da bude Suton Austro-Ugarske, prvi dio memoara g. dra. Ante Trumbića. Ovdje je malo prostora da bismo taj prvi dio knjige prikazali podrobnije kao što bi i trebalo učiniti. Smatramo da bi to bilo i veoma značajno, da se pokaže, kako, bez sumnje, i veliki pojedinci u Hrvatskoj, podliježu općoj psihozi od koje u ovim krajevima nije ništa slobodno ni pošteđeno.

Ali u Hrvatskoj o hrvatskoj istoriji teško je pisati objektivno i kritički, jer su službenim istoričarima proglašeni novinski reporteri, frankovački tupoglavi i jezuitske lije. To je Torkvemada hrvatskog javnog mnijenja, koju svesrdno potpomaže bezglava masa, oduševljena do bezgraničnosti i do posljednje svoje stanice ofarbana narodnom trikolonom, koju trikolonu sistematski profaniše i laže jedna cinička i pokvarena klika pretstavnika lažnog i pogubnog Hrvatstva.

Tog terora »javnog mnijenja« nije ostao oslobođen ni g. dr. Ante Trumbić, što pokazuje baš prvi dio ovih njegovih memoara. I zbog toga će ova knjiga biti jednom u neko stoloženije i sredenije vrijeme zanimljiva. Ne kao istorija, nego kao istorijski dokument jedne lude psihoze, koja je inkvizicijski proganjala kritičnost i naučnost, a na pijedestal istoričara, podigla novinskog reportera, dojučerašnjeg pobirača gradskih senzacija, ili pak lukavog jezuita, ili bivšeg k. u. k. oficira, koji

oduševljeno piše u »najčistijim hrvatskim novinama«, kako se provodio na frontu, a specijalno na srpskom frontu.

Takovo prislino ukazivanje na ustavnost, parlamentarnost, milenijsku kulturu i raznolike ostale atribute i senzacije, koje golicaju masu, a podržavaju oduševljenje hotimice povlači za sobom jednu rečenicu, koju su staleži i redovi, ustavobranitelji i parlamentarci, plemenitaši, grofovi i baruni, biskupi i banovi u svom slobodnjaštvu i ljubavlju slobode i domovine — podarili hrvatskome kmetu, neustavnome i neparlamentarnome, stubu i temelju domovine: »Miseria plebs contribuens, optima flens, pessima ridens«.

Ali danas jezuita govori o papi i hrvatskome seljaku, k. u. k. regimenta o cesaru i hrvatskome seljaku, novinski reporter plače od oduševljenja nad hrvatskim seljakom, Hrvatska je oduševljena i obavijena je trobojnicom, umjesto žita i krumpira siju se i sade grbovi, žetva je preobilna i ko bi se usudio biti kritičan i objektivan...

Drugi dio knjige g. dra. A. Trumbića označen je natpisom Riječka Rezolucija.

U Predgovoru ove knjige g. dr. A. Trumbić ispicao je ove značajne i to baš po ove memoare, riječi:

»...Memoari nisu istorija ni kronika, nego opisivanje i izlaganje događaja. Pisac je pripovjedač koji stoji u sredini prilika o kojima govori. On izvješćuje o onome, u čemu je on sam učestvovao aktivno, ili kao svjedok i savremen posmatrač. Iako su prema tome memoari po svojoj prirodi subjektivni, oni mogu biti više ili manje osnovani, ukoliko su više ili manje bliže objektivnoj istini. To zavisi i od toga da li pisac želi da istakne sebe ili da prikaže događaje kakvi su bili...«

Čitajući ovaj memoarski dio knjige g. dra. A. Trumbića imali smo na umu stalno ove njegove riječi. Memoarski dio g. dra. A. Trumbića ne donosi za istoriju ništa nova, ukoliko za istoriju vrijedi ono što g. dr. A. Trumbić misli o pojedinim mađarskim državicima — ili pak o italijanskom kralju, u koga je g. dr. A. Trumbić zaljubljen. Za nas je novo, uistinu novo, što g. dr. Ante Trumbić nijednom riječju ne spominje velikog Hrvata i najumnijeg političara hrvatskoga — Frana Supila. Fran Supilo nije ušao svojim imenom u memoare dra. A. Trumbića, premda su ušla sva njegova

djela, svi događaji, u kojima je on učestvovao i bio jedan od glavnih aktera. Kao da Fran Supilo, njegovo ime, nije dostojno memoara g. dra. A. Trumbića — ili — »to zavisi i od toga da li pisac želi da istakne sebe ili da prikaže događaje kakvi su bili.«

— »da pisac istakne sebe ili da prikaže događaje kakvi su bili.« Ne spominjanje imena Frana Supila isključuje ovo pitanje...

A ipak su ovi isti, čijoj je psihozi u svojoj knjizi podlegao i sam g. dr. A. Trumbić — ovi isti, koji danas grme i oblače Hrvatskom, prozvali njega i pokojnoga Supila »najvećim izdajcem hrvatskoga naroda« (Hrvatska Misao 1922. br. 48).

Memoari g. dra. Ante Trumbića završavaju telegramom na italijanskom jeziku pretsjedniku vlade Franji Košutu, a tim telegramom ujedno i završava i poglavlje o Riječkoj rezoluciji. Dakle jedan otsječak hrvatske istorije završava se telegramom g. dra. Trumbića i poslije tog telegrama nastalja se novi, koji će biti prikazan u drugoj knjizi političkih uspomena g. dra. A. Trumbića. Istorija o Riječkoj rezoluciji završava dirljivo. Jednim telegramom, koji je, po izlaganju hrvatske istorije sa strane g. dra. A. Trumbića, nužno posljedica Pacte convente. Od Pacte convente do italijanskog telegrama a »Ministro Francesco Kossuth, Budapest« — prohujalo je 805 godina. Počelo je sa 12 plemena, a završilo sa g. dr. A. Trumbićem. Borbu je završio g. dr. A. Trumbić — telegramom ispunjenim »rdacnim riječima: »...Ove su srdačne riječi izraz moje ožalošćene duše, razočarane u jednoj lijepoj ideji, kojoj sam rastvorio sve svoje srce, spreman na svaku žrtvu...«

— »alla quale aveva schiuso tutto il cuore, pronto a qualunque sacrificio.«

Trumbić, m. p.

»...To zavisi od toga da li pisac želi da istakne sebe ili...«

Ipak, mi sa interesom očekujemo i drugu knjigu političkih uspomena g. dra. A. Trumbića, koja će, sigurno, kao i ova prva, biti zanimljivi istorijski dokument iz ovog današnjeg razdoblja, koje diktuje i memoaristi, kako i na koji način treba pisati i prikazivati istoriju i događaje, u kojima je učestvovao...

Zagreb.

P. c. R.

Tačka tri dolazi na red u toku iduće školske godine. Po duhu i radu, već i logori spadaju u predvojničku obuku ali je ova tačka zamišljena na još široj osnovi. Na toj: radi se o osnivanju naročite studentske milicije (»dem Gedanken der Schaffung einer eigenen Hochschulmiliz wird ein breiterer Raum eingeräumt«).

— Tako izgleda novi austrijski student. Dao sam malo duži uvod kako bi se cela stvar gledala sa stanovišta sa kojeg je, po mom mišljenju, treba gledati. Činjenice, mislim, dokazuju da je to stanovište ispravno. A već što se zaključaka tiče — mislim da su one jasne.

M. M.

Srednja tehnika i univerzitet

U poslednje vreme, ponovo se pokreće pitanje dozvoljavanja studija abiturienata srednjih tehničkih škola na univerzitetima. Kao i mnoga druga pitanja, i ovo se ne posmatra sa jedino moguće stanovišta, tojest objektivnog, nego se i u njemu vidi sretstvo dobrodošlo u borbi različitih pogleda na svet.

Komunisti su, naravno, skočili kao pomamni čim su čuli za postojanje tog pitanja te odmah, u histeričnom tonu, izjavili da su oni za, za dozvolu visokoškolskih studija srednjih tehnika. Ako bi uopšte još bilo potrebno da se traže primeri za biološku ograničenost tih bi i ovo bio jedan. Ali, to uzgred jer je isuviše poznato.

Mi smo protiv toga da se abiturientima srednjih tehničkih škola dozvoli studiranje na tehničkim fakultetima.

Prvo zato što srednje tehničke škole imaju tačno određen delokrug koji ni najmanje nije pogodan kao priprava za tehnički fakultet. Srednje tehničke škole daju jedno zaokruženo obrazovanje, posebno obrazovanje koje je završnim ispitom potpuno završeno. Te škole imaju cilj da stvaraju stručno tehničko osoblje, poslovođe, nadzornike i slično, koje čini, u svakom pogledu, prirodnu vezu između inženjera i radnika. Ne radi se tu o kakvim »socialnim« razlikama, ne radi se tu o tome da se stvori kakav jaz između inženjera i radnika. U tehničkom preduzeću koje želi normalno da radi mora hierarhija saradnika biti sprovedena toliko savršeno da se nigde ne pojave praznine. Otpadanjem ili slabljenjem spone između mozga i radne snage otvorila bi se vrata neracionalnom radu što bi, naravno, značilo propast preduzeća (= povećanje broja nezaposlenih, da se razumemo).

Drugo zato što bi se, dolaskom srednjih tehnika na univerzitet, pojačala proletarizacija inženjerskog staleža koja već i danas zauzima ogromne razmere. Ne mislimo tu na povećanje broja konkurenata, dakle na daljnje snižavanje standarda života inženjerem (premda je već sama ta činjenica dovoljna da se odustane od svih sličnih »reformi«) nego mislimo na duhovnu proletarizaciju. Inženjer danas mora biti nesamo odličan stručnjak nego i organizator, kalkulator, čovek širokih pogleda, poznavalac međunarodnih prilika, pravnik, — a za sve to nije srednja tehnika nikakva pretprema. Srednja tehnika je isključivo stručna škola koja ne daje nikakvo opšte obrazovanje. A koliko je to nužno potrebno i prosečnom inženjeru, o tome nije potrebno ni govoriti. Dovoljno je da uzmemo u ruke koji bilo naš tehnički časopis pa da se iznenadimo koliko je ta duhovna proletarizacija već napredovala. A sada još i ljudi koji su po celom svom školovanju, isključivo stručnjaci? Nema šta, tek bi onda lepo izgledalo.

Kao treće bismo mogli navesti statistiku nezaposlenih inženjera, kao četvrtu, činjenicu da se većina našeg kvalifikovanog stručnog osoblja regrutuje iz stranaca mesto iz abiturienata naših srednjih stručnih škola, kao peto — ali dosta je i to.

Svaka škola ima svoj određen delokrug. A srednja tehnika u svakom slu-

OB ZAKLJUČKU SOKOLSKIH NASTOPOV

Većji del sokolskih nastopov je za nami. Z vidnim zadovoljstvom je javnost spremjala nesebično delo zastopnika Tyrševe ideologije in z radostjo ugotovila napredek te viteške organizacije.

Res, videli smo mnogo lepega, mnogo zdravega. Vrvenje na letnih telovadiščih in vsi, do sedaj vzorno izvedeni nastopi nam dajejo polno upanja, da se bo ta organizacija povzpela do onega mesta, ki ji sedaj v enotni državi pripada in da bo postala oni glavni biser krone, ki ji ga je namenil blagopokojni kralj s tem, da ji je postavil na čelo svojega prvorojenca, sedanjega kralja Petra II.

Dostojanstveno se vrstijo čete najmlajših z najstarejšimi, ne oziraje se na levo ali desno, ne upošteva je vseh onih izpadov proti ideologiji sokolstva, ki jih je bilo sokolstvo deležno v času, ko bi bila strpljivost pač najbolj potrebna. Niti čas najtežjih notranjepolitičnih in zunanjepolitičnih zapletljajev ni mogel zajeziti vsega gneva, ki ga je izlil nasprotnik proti sokolstvu. Reakcija na vse to je bila pošena, vredna tona — sokola. Vedrina obraza in samozavešten nastop sta dovolj zgovorna pričazmaga nad nizkotnimi spletkami in zahrbtnimi napadi.

Sokola ne bo treba braniti. Javnost je poklicana le, da nemoteno sodeluje z njimi in pomaga pri njegovem konstruktivnem delu, ki ga je Sokol započel že v času, ko se je krepkeje pojavila jugoslovanska misel, ki ji je bila naloga ustvariti današnjo Jugoslavijo. Zato ima naš Sokol drug položaj kot ga imajo sokolske in telovadne organizacije v drugih državah in temu primerno ga je treba tudi upoštevati; kajti sokolska misel je jugoslovanska misel.

Sokoli! Prvi ste prinesli v svet slavo našega junaškega naroda, prvi ste z zmagovitim nastopom na svetovnih prvenstvih pokazali urejeno Jugoslavijo. Bodite tudi v sedanjem času, ko se rušijo temelji Evrope in grozi z vseh strani nevarnost novega pokola, prvi tvorci sloge in bratstva, prvi, ki boste dokončno ujedinili naš narod, da bo složno v vsakem primeru znal braniti svojo domovino.

Velika večina jugoslovanskega naroda je zasledovala in zasleduje vaše delo in je na vaši strani, zavedajoč se velikega pomena, ki ga ima vaša organizacija pri širjenju kulture med narodom. Zato ne bo nikdar več dopustila, da kdorkoli dvigne glas, ki bi samo poskusil omajati vašo organizacijo.

Strnjeno okoli prapora prvega staroste Nj. Vel. kralja Petra II. bo mogoče privedi Jugoslavijo v lepše čase.

Zdravo!

V.

Organizacija češkoslovaškega dijaštva

Zadnje čase so se akademiki Aleksandrove univerze zelo trudili, da pridejo do svoje reprezentančne organizacije. Po krivdi ljudi, ki bi jim taka organizacija ne šla v račun, do reprezentance ni prišlo. Prav pa bo, če ob tej priliki v grobih potezah prikažemo, kako je organizirano dijaštvo na Češkoslovaškem.

Početki organizacije na Češkoslovaškem segajo prav daleč nazaj. Če bi hoteli to raziskovati, bi prišli vse do ustanovitve univerze Karla IV. v 14. stoletju. Že takrat so bili trije samostojni korpusi: profesorski, doktorski in dijaški. Preveč bi se oddaljili od naslova,

čaju, nema taj da sprema podmladak za tehničke fakultete. Nego taj da sprema niže stručno osoblje koje nama toliko nedostaje — pa se srednje stručne škole, iz nekih savršeno neshvatljivih razloga, ipak ne forsiraju. Ali, ako se srednjim tehnicima dozvoli upis na univerzitet, vika za »kvalifikovanim osobljem« tek će se tada dići do neba. I svi će biti jako iznenađeni, dakako.

če bi hoteli vse to opisati. Prikazati hočemo le na kratko razvoj češkega ozioroma pozneje češkoslovaškega organiziranega dijaškega življenja.

Češko dijaštvo je bilo mnogo bolje organizirano od slovaškega, kajti le-to je živelo v najtežjih prilikah. Velike sodobne organizacije češkega dijaštva so nastale proti preteklega stoletja. Največje društvo, t. j. društvo češkoslovaških pravnikov »Všehrd«, je bilo ustanovljeno v šestdesetih letih.

Prvotno so si vse organizacije naložile predvsem vzgojne, kulturne in socialne naloge; prevladovala je volja za izobrazbo, posebno za strokovni študij. Po svetovni vojni pa igra socialni moment glavno vlogo. Mnogo je društev, ki omogočajo svojim članom študij; z učnimi pripomočki in denarnimi podporami. V provincijskih mestih prevladujejo kulturne naloge. Dijaki prirejajo gledališke igre, ustanavljajo knjižnice itd; na deželi je študent postal kulturni in vzgojni pionir. Znano je veliko slovaško združenje »Detvan«, čigar člani so potovali po slovaški in dvigali narodno zavest. Češkoslovaški študent se torej ni udeleževal samo na univerzah, temveč je šel med narod; zato je priljubljen in njegove prireditve so pogosto izraz narodove volje.

Potreba skupne organizacije se je čutila že proti koncu preteklega stoletja. Prva skupna organizacija je bila ustanovljena l. 190. v Pragi. L. 1919 pa so ustanovili »Ustrédni svaz češkoslovenskeho studentstva«, ki je reprezentant vsega dijaštva v republiku.

V »U. S. Č. S.« so včlanjena vsa dijaška društva Češke, Morave, Slovaške in Podkarpatske Rusije. Strokovnih društev na univerzah ter provincijskih akademskih združenj je skupaj nad dvesto.

Za socialno pomoč dijaštvo so ustanovljeni socialni odbori v Pragi, Brnu in Bratislavi. Tu sodelujejo poleg USČS enako profesorji in dijaki. Na sličan način so organizirani zdravstveni instituti. Organizacija športa temelji na zavodih za telesno vzgojo. Osrednje športno združenje je »Vysokoškolský sport.«

V inozemstvu reprezentira češkoslovaške akademike zunanj urad USČS. Ta vzdržuje zveze z inozemskimi študenti, daje informacije za študij v inozemstvu ter vodi evidenco nad češkoslovaškimi akademiki v inozemstvu in tujimi na Češkoslovaškem.

Organizacija akademikov na Češkoslovaškem je uprav vzorna. Zato je naravno, da ima akademska mladina velik vpliv na javne zadeve. V širši javnosti pa uživa velik ugled ter splošno priljubljenost.

NEPOBOLJŠLJIVI

Jugoslovenska nacionalna mladina pozna primarne interese našega naroda, zato tudi ve, v kakšnih mejah se mora gibati naše politično življenje. Zdrav instinkt ji pove, kje ni mesta za razdvojenost in politična razračunavanja. Narodno-obrambne organizacije bi morale biti predvsem zavarovane pred vsakršnimi poskusi zanesti vanje uplive nezdrave dnevnice politike, ki morejo biti v kvar njihovem delovanju in obenem dokaz naše nezrelosti.

Žal nam nudi naša preteklost dovolj težak primer, kako daleč lahko pridejo oni, ki jim politična strast zamegli poglede in odvzame razsodnost. Mi ne želimo, da bi se ponovila v katerikoli drugi narodno-obrambni organizaciji zgodovina »Družbe sv. Cirila in Metoda«. Če bi si izvestna gospoda poklicala češče v spomin svoje velike grehe iz preteklosti, smo prepričani, da bi ne ponavljala napak, kakršne je storila ob zadnji oblastni skupščini »Jadranske Straže«.

V zvezi s tem težkim pregreškom je g. I. Jelačin s polno upravičenostjo dejal, da smo Slovenci brez orijentacije, ker nismo zgubili samo jugoslovenske in slovanske temveč tudi ožjo slovensko, ko v svojih notranje političnih preprih, ki se sučejo samo okrog ljubljans-

skega zvonika, pozabljamo na one, ki jih je usoda ločila od nas.

Samo pri naši nacionalni in politični zrelosti je mogoče, da si nekateri belijo glave, kako rešiti politično napetost tudi v narodno-obrambnih institucijah. Samo pri nas, kjer se še nismo povzpeli, da bi bila v tem odločilna delavnost in uspehi, je mogoče razumeti predloge, da naj se izmenjaje vrstijo na vodilnem mestu neke tretje obrambne organizacije pristaši dveh političnih smeri, odnosno naj ji stoji na čelu vedno somišljenik takrat vladajočega režima.

Taka miselnost nas je našla majhne v odločilnih zgodovinskih momentih. Če bi šel razvoj v tem pravcu, bi bili naši izgledi slabi, čeprav bi se nam ponujale ugodne prilike. Primer »Jadranske Straže«, ki je odločno in dostojno zavrnila nelepe poskuse pa nas navdaja z optimizmom.

Vsakdo naj ve, da na izrazito nacionalnem obrambnem področju ni mesta za politične spekulacije in amlicije. Na tem področju naj se združujejo samo oni, ki so preko svojega političnega prepričanja sposobni, da v največjem soglasju delujejo za očuvanje naših nacionalnih interesov pred zunanjo opasnostjo. Iskreni nacionalni delavci vseh političnih naziranj pa naj zato iz svojih skupnih obrambnih organizacij izločijo vse, kar je ozkosrčnega, obremenjenega in našim najvišjim interesom škodljivega.

Prof. Zavrnik piše „Naši misli“

Dolžnost in cilj vsakega človeka, pred vsem pa izobraženega in tu spet prvenstveno akademsko izobraženega posameznika kot pripadnika naroda, vidim še vedno v našem starem narodno-radikalnem geslu »Iz naroda za narod«. Iz tega potem jasno sledijo dolžnosti in cilji narodnega omladinskega tiska. On mora — pred vsem imam v mislih tisk akademske omladine — svoje čitatelje zmeraj opominjati na to, da so izšli iz naroda in da mu morajo ostati žive veje. Vse njihovo delo mora biti usmerjeno in — če ni drugače mogoče — odmerjeno tako, da bodo kot dovršeni strokovnjaki obenem sposobni dati narodu, kar rabi: »Za narod!« Torej je jasno, da je treba v prvi vrsti študirati narod v vsakem oziru, narod in njegovo življenje sta začetni točki. Najprej moramo narodu varovati streho in hišo — še zmeraj smo v fazi tega prvega razvitka in to radi tega, ker nismo s svojim narodom osamljeni, nego nas obdajajo drugi narodi s svojimi organizacijami in ker smo še polni notranjih sovražnikov, sužnjevar starih miselnosti. Kljub temu naj bo pravi nacionalizem socialen, a narodno-obrambno delo in vzgoja njegovi komponenti. Dinamičnost naj osvežuje zavest, da še imamo mnogo svojih sonarodnjakov izven meja narodne države in da se nahajajo tik ob meji tako, da mora naše stremljenje težiti za ujedinenjem (Istra, Goriška, Koroška, Gradišćanska, Macedonija). V vsem naj postanejo naši omladinci samostojni in svobodni na znotraj in zunaj in njim naj se potemtakem servirajo problemi v taki obliki, da morajo sami misliti. Avtokritika je zdravo sredstvo samozgoje.

Teh par misli sem na hitro roko nanižal; iz njih se jako lahko izvedejo nadaljnji sklepi. Mislim, da je »Naša misel« v zgornjem smislu zadovoljevala. Po mojem mišljenju naj samo svoje delo razširi in poglobi. Želim ji najboljših uspehov in upam, da bom lahko tej sednji čestitki k enoletnemu obstoju v nadaljnjih letih pridružil redne letne čestitke ter da bo obligatna efemernost opovržena z izhajanjem kakšnega desetletja!

Prof. univ. Dr. Fr. I. Zavrnik, Zagreb

POKAŽITE TO ŠTEVILKO SVOJIM ZNANCI!

Priloga za abiturijente

Ko začne mlad abiturijent, bodoči akademik, premišljevali o univerzitetnem življenju, se največkrat znajde pred kopico nevednosti. Pogreša izkušenega in iskrenega svetovalca, ki bi mu s koristnim nasvetom priskočil na pomoč, ko izbira svoj bodoči poklic, ko preračunava na vse mogoče načine, kako bo najceneje dokončal svoje študije itd. Ta nedostatek je dostikrat kriv, da marsikdo šele po par semestrih spozna, da se je v izbiri študija prenaljal, da ne spada na ono fakulteto, kjer se trenutno nahaja in sedla na drugo, oni zopet šele kasneje spozna, da bi z istimi stroški drugje živel mnogo bolje itd. Mnogo je tudi takih in podobnih primerov; vsi so posledice nepoučenosti.

Tudi mi smo bili nekoč v podobnem položaju: vse križe in težave, ki spremljajo nepoučenega človeka, smo prestali. Da pa vsaj našim bodočim tovarišem prištedimo podobne težave, smo se odločili, da jim s kratkim, objektivnim pregledom študija, šolnin in taks, cen stanovanjem in hrane ter končno pregledom klubov priskočimo v času važnih odločevanj na pomoč. Naš namen ni, da do potankosti razjasnimo vsako stvar; to bomo storili jeseni, ko bo »Naša misel« stala z informacijsko pisarno vsakomur na razpolago. Prikazati hočemo le kritično sliko tega, kar bo bodoči akademik potreboval že sedaj, kot smo to preje povdarili, v času, ko razmišlja o stroki, katere se bo oprjel, o preživljanju, o bodočem klubskem udejstvovanju itd.

V kolikor se nam je naš načrt posrečil, bo vedel odgovoriti oni, ki išče prave poti, tisti, ki mu je ta stran posvečena. Želimo, da bi točno proučil vse možnosti, ki so tu navedene in zadel potem pravo pot, ki bi jo hodil z veseljem in ponosom.

Splošen pregled študija

Po končanem zrelostnem izpitu se abiturijent, razen tistega, ki ne misli nadaljevati študija, nahaja pred dilemo: za katero akademsko stroko naj se odloči? Tako, da bo zadoščeno njegovemu prirodni nagnjenju ter da bo obenem odgovarjalo njegovemu materialnemu stanju. Nekdaj je bila ta odločitev mnogo lažja. Srednješolec je navadno že par let pred zrelostnim izpitom vedel, ali pa vsaj predvideval svoj bodoči akademski študij. Izbral si je stroko, za katero je čutil največ sposobnosti in volje. Bile so mu na razpolago razne štipendije in podpore, tako da tudi revnemu abiturijentu materialni položaj ni delal zaprek v izbiri akademskega poklica. Tudi izgledi za službo, brez ozira na fakultetno stroko so bili, v primeri z današnjimi izgledi, naravnost idealni. Položaj, v katerega pride dandanes abiturijent po končanem zrelostnem izpitu, ni tako rožnat. Danes on, razen v redkih primerih, ne izbira akademsko stroko po čutu in nagnjenju, marveč ga vodijo pri tem drugi motivi. Predvsem povečani stroški, ki jih zahteva študij na nekaterih fakultetah in pa izgledi za službo po končanem študiju, ki so, vsaj po mišljenju nekaterih, v raznih akademskih poklicih — različni.

V naši državi imamo tri univerze: v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Razen tega ima Subotica juridično, Skoplje pa filozofsko fakulteto, ki pa so upravno podrejene beograjski univerzi. Za abiturijente ljubljanskih gimnazij in sploh gimnazij v Dravski banovini, pride v prvi vrsti v poštev kot bodoče mesto akademskega študija — Ljubljana. Seveda bodo tudi tukaj izjeme. Predvsem pri onih abiturijentih, ki stanujejo v krajih bliže Zagreba in pa pri onih, ki si bodo izbrali fakultetno stroko, katera Aleksandrova univerza nima.

Ljubljanska Aleksandrova univerza ima pet fakultet. Filozofsko, juridično, medicinsko, tehnično in teološko.

FILOZOFSKA FAKULTETA

Študij filozofske fakultete se deli na več skupin. To so: filozofska skupina, pedagoška, matematična, fizična, kemijska, zgodovinska, geografska, meteorološka, antropološka, zoološka, fiziološka, botanična, mineraloška in petrografska, geološka in paleontološka, slovanska-filološka, germanska-filološka, romanska-filološka, klasična-filološka, umetnostna in arheološka. Vsak slušatelj filozofske fakultete je prav za prav slušatelj ene teh skupin. Doslovno pride to do izraza samo pri takozv. večjih skupinah, recimo pri matematični, ali pa pri slovansko-filološki skupini. Praktično pa ne more biti nekdo slušatelj takozv. manjših skupin, recimo arheološke itd. Saj tudi naslovi pri filozofskem študiju kakor n. pr. matematik, slavist, romanist itd. govoril v tem smislu. Pri izbiri skupine se mora predvidevati dejstvo, da se vsaka skupina sestoji iz 3 predmetov, katerim analogno odgovarjajo tudi trije izpiti.

N. pr. št. I. Matematično skupino sestavlja: a) matematika, b) fizika, c) kemija. — 2. Romanska skupino (navadno): a) francoščina ali kak drugi romanski jezik, b) latinščina, c) primerjalna književnost.

Reden študij, ki je razdeljen v tri izpite, traja 8 mesecev. Prvi izpit se polaga po 4. semestru. Obsega vedno c-predmet dotične skupine. Drugi izpit po 6. semestru obsega b-predmet in tretji (diplomski) a-predmet. N. pr. slušatelj romansko filološke skupine polaga prvi izpit iz primerjalne književnosti, drugi iz latinščine in tretji iz francoščine. Po diplomskem izpitu je možno pridobiti doktorat. Izgledi za službo po končanem filozofskem študiju, izvzemši diplomirancev nekaterih skupin, n. pr. matematikov in mogoče tudi slavistov, nikakor niso ugodni. Najobičajnejša je profesorska služba. Izjemoma so možne tudi druge službe, n. pr. kustos v muzeju.

JURIDIČNA FAKULTETA

Študij na juridični fakulteti je razdeljen na tri skupine:

a) Pravno-zgodovinska, b) pravosodna, c) finačno pravna skupina.

Vendar ne smemo te skupine vzporediti s skupinami na filozofski fakulteti. Juristi morajo v svojem študiju absolvirati vse tri skupine. Za redno dokončanje študija je potrebno 9 semestrov (brez doktorata). Prvi državni izpit iz pravno-zgodovinske skupine polaga po najmanj tretjem semestru. Pravosodni pa po takozv. absolutoriju, t. j. po najmanj petih semestrih izza prvega izpita. Navadno torej po osmem semestru. Za tretji izpit (finančno-upravni) ni termina. Običajno se ga dela en semester po absolutoriju. Seveda, pri vseh teh rednih izpitnih terminih predpostavljamo pridnost in vestnost študenta. Doktorat prava doseže slušatelj po treh strogih izpitih (rigorozih). Službe, ki so na razpolago diplomiranemu juristu, so privatne in državne. Privatne: odvetnik, notar, pravni referent pri raznih korporacijah itd. Državne: sodnik, politično-upravni uradnik, finančni uradnik, itd.

MEDICINSKA FAKULTETA

Medicinski študij je v mnogočem različen od študija na do sedaj imenovanih fakultetah. Na filozofiji in jusu so trije obsežni državni izpiti, študij na medicinski fakulteti pa zahteva veliko večje število izpitov (seveda mnogo manj obsežnih), ki skupno tvorijo prvi, odnosno drugi ali tretji državni izpit, N. pr. pri prvem državnem izpitu na jusu se odgovarjajo sledeči predmeti: rimsko pravo, cerkveno pravo, pravna zgodovina južnih Slovanov skupno s pravno zgodovino Slovencev in germanško pravo. Vse v enem terminu. Na medicini pa se polaga izpit iz vsakega

predmeta posebej. Posebno iz kemije, posebno iz biologije itd. Če objektivno premostrimo je študij s tem precej olajšan, obenem pa racionalnejše razdeljen. Reden študij traja 12 semestrov (z doktoratom). Aleksandrova univerza nima popolne medicinske fakultete. Zdravnik v poklicu je lahko: privatni zdravnik, občinski ali banovinski zdravnik, zdravstveni referent pri srezih, banovinah itd.

TEHNIČNA FAKULTETA

Tehnična fakulteta je razdeljena v sledeče oddelke: gradbeni, arhitektonski, kemični, elektrotehnični, strojni in rudarski. Strojni oddelek ni popolen. Slušatelj se vpiše le na enega od teh oddelkov. Torej podobno kot v filozofskem študiju. Izpiti so razdeljeni po istem sistemu kot na medicinski fakulteti. Na tehniki, kakor tudi na medicini, prihaja v poštev razen izpitnega teoretskega študija tudi praktičen študij (v laboratoriju, risalnici itd.). Normalna doba študija je 10—12 semestrov. Možnosti za službe pri inženirjih so raznovrstne, predvsem: civilni inženir (prvenstveno arhitekti in gradbeniki), inženir v državni službi, na sreskem nalogstvu, banovini itd.

TEOLOŠKA FAKULTETA

Sistem teološkega študija je podoben juridičnemu. Po novi uredbi traja 12 semestrov. Službe: duhovniško-pastirska (kaplan, župnik itd.), duhovniško-učiteljska (profesor).

Končne titule, ki si jih pridobe slušatelji po končanem študiju, so (po fakultetnem vrstnem redu): diplomirani filozof, diplomirani jurist, doktor medicine, inženir, diplomirani teolog.

Nekaterih fakultet v Ljubljani nimamo. To so: kmetijsko-gozdarska, ki se nahaja v Zagrebu in Zemunu, veterinarska v Zagrebu, farmacija v Zagrebu in Beogradu. Končno naj omenimo še ekonomsko-komercialno visoko šolo v Zagrebu (jeseni eventualno tudi že v Beogradu).

Glede težkoče študija lahko rečemo, da ni razlike med posameznimi fakultetami. Za uspeh je povsod potrebna vestnost in vztrajnost. Morda je nekoliko olajšan le študij teološke fakultete in nekaterih skupin filozofske fakultete.

Šolnine in takse

Šolnine in takse, ki jih plačuje naš študent, so jako visoke in v precej primerih tudi krivične. Ni sicer naš namen, da tu razpravljamo podrobno o tem problemu, vendar je bila vsaj gornja kratka ugotovitev potrebna. V nadaljnjem bomo prikazali vse izdatke, s katerimi mora slušatelj vsake fakultete računati, ko se odločuje, če je slabše situiran, za čim cenejši študij.

Vsak slušatelj mora semestralno plačati te-le takse:

1. Vpisnino Din 100.— (v kolku, ki se napljuje na osebni izkaz).

2. Šolnino, ki je odmerjena tako-le: po letnem davku:

od 300 do 1.000 Din	200 Din
od 1.000 do 3.000 Din	250 Din
od 3.000 do 5.000 Din	300 Din
od 5.000 do 10.000 Din	500 Din
od 10.000 do 20.000 Din	700 Din
od 20.000 do 50.000 Din	1.000 Din
od 50.000 Din dalje	1.500 Din

Ako znaša neposredni davek (očeta, matere in slušatelja) za vse skupaj manj kot 300 Din letno, se šolnina ne plačuje. Enako ne plačuje šolnine državni štipendisti. Šolnina se plača lahko v treh obrokih.

3. Takso za bolniško blagajno — Din 30.—. Ob vpisu je treba predložiti:

1. Davčno potrdilo o neposrednem davku.
2. Potrdilo šole, kjer je kdo od bratov in sester plačal celo šolnino.

V gornjem smo navedli obveznosti, ki jih mora izpolniti slušatelj brez ozira na fakulteto. Podajamo še seznam taks, ki jih morajo plačati slušatelji posameznih fakultet.

FILOZOFSKA FAKULTETA

Plačujejo se v nekaterih odelkih (romanski, germanski) seminarske takse po Din 10.— semestralno. Izpitne takse Din 20.—.

JURIDIČNA FAKULTETA

Juristi plačujejo semestralno Din 20.— kot prispevek za biblioteko (ob vpisu). Izpitne takse Din 30.—.

MEDICINSKA FAKULTETA

Takse, ki jih plačujejo slušatelji medicinske fakultete, navajamo po semestrih:

I. semester: taksa za seciranje	40 Din
II. semester: taksa za kemijo	300 Din
III. semester: taksa za histologijo	150 Din
taksa za seciranje	120 Din
IV. semester: taksa za fiziol. kemijo	300 Din

Posebne vaje iz kemije, seciranja in histologije se računajo še posebno. Za oprostitev gornjih taks se lahko vložijo prošnja. Za rigorozna spričevala se plača Din 30.—, prijave za izpit se kolkujejo z Din 20.— (v primeru ponavljanja ali odstopa od izpita se omenjena taksa zviša dvakrat, ozir. trikrat itd.) Vsak slušatelj medicinske fakultete mora biti član Društva medicincev, kjer plača Din 25.— vpisnine in nato Din 5.— semestralne članarine.

TEHNIČNA FAKULTETA

A. *Gradbeni oddelek:* posebnih taks ni, slušatelj pa mora sam nositi stroške za razne potrebščine.

B. Arhitektonski oddelek:

I. semester: taksa za geodezijo	15 Din
II. semester: taksa za geodezijo	25 Din

Ta taksa je mišljena kot prispevek za uporabo instrumentov. Poleg tega se plača pred polaganjem izpita iz petrografije kavcija Din 25.— (po izpitu dobi slušatelj Din 20.— vrnjenih, če ni pokvaril kakšnega modela). Podatki za programe iz gradbenih elementov so po Din 20.—.

C. Kemični oddelek:

Po sklepu seje fakultetnega sveta od 12. junija t. l. se na kemičnem oddelku plačujejo sledeče takse:

Analitski laboratorij (20 urne vaje)	600 Din
Analitski laboratorij (4 urne vaje)	100 Din
Analitski laboratorij (plinska analiza)	75 Din
Analitski laboratorij (filozofski praktikum)	200 Din
Analitski laboratorij (vaje s pihalnico)	25 Din
Analitski laboratorij (tehn. analiza)	750 Din
Fizikokemični laboratorij	450 Din
Organski laboratorij	1000 Din
Organski laboratorij (sežigi)	250 Din
Organski laboratorij (barvarski praktikum)	150 Din
Organsko-tehnološki laboratorij	900 Din
Doktorska dela (ne glede na laborat.)	1000 Din
Diplomska dela (ne glede na laboratorij)	1000 Din

Poškodbe inventarja se plačujejo posebej, prav tako so običajna razna doplačila za amortizacijo, za prekomerno porabo kemikalij itd. Takse se lahko plačujejo v treh obrokih.

D. Elektrotehnični oddelek:

V 3. letniku se plačajo kavcije.

E. Rudarski oddelek:

I. leto: taksa za mineralogijo	25 Din
II. leto: taksa za analitsko kemijo	500 Din

Poleg tega se plačuje vsako leto 20—30 dinarske kavcije, ki se kasneje vrnejo.

Stanovanja in hrana (Domovi in menze)

I. PRIVATNA OSKRBA

Za študentovska stanovanja je v Ljubljani v večji ali manjši meri poskrbljeno; z drugimi besedami: i boljše i slabše situiran študent si bo lahko našel primerno zavetišče. Privatna stanovanja se oddajajo po ceni, ki se giblje od Din 150.— do 400.—; komfortna, ležerka v centru, seveda tudi več. Poleg stanovanj, ki se oddajajo kot taka, imamo precejšen odstotek takšnih, kjer dobi študent lahko tudi zajtrk, če že ne celotno oskrbo. Seveda se cena temu primerno zviša. Cena celotne oskrbe je v zadnjih letih precej padla in danes se študent za cca. 500—700 Din jako dobro počuti.

II. DOMOVI

Poleg privatnih stanovanj ima Ljubljana 5 domov, ki nudijo zavetišče akademiku, vendar pa so pogoji za sprejem jako različni. Dva izmed domov imata tudi lastno menzo.

Akademski kolegij v Kolodvorski ulici ima skupno 57 sob. Število postelj v sobah je 1—4. Na razpolago je poleg tega še velika skupna spalnica (nazvana Sibirija) s 14 posteljami. Cena varira med Din 60—200 mesečno; merodajne so socialne in premoženjske prilike staršev. Brezplačnih je edino nekaj mest v skupni spalnici. Posebnih pogojev za sprejem ni, sprejet je vsak, kdor plača, prednost imajo nacionalisti. Oni, ki ne plačujejo stanarine, so obvezani polagati kolokvije.

Akademski kolegij ima lastno menzo. Celodnevna hrana stane Din 8.— (obed Din 5.—, večerja Din 3.).

Orašnov dom v Wolfovi ulici je ustanova, ki jo je naklonil našemu dijaštvu eden izmed redkih idealistov — veliki nacionalist dr. Oražen. Ustanova je namenjena prvenstveno nezakonskim medicincem: le v primeru, da je na razpolago še gotovo število preostalih mest, se sprejemajo tudi prosilci z drugih fakultet. Dom ima skupno 21 sob, od teh 3 sobe z dvema, 5 sob s tremi in 13 sob s štirimi posteljami. Posebnih pogojev (razen že omenjenih) za sprejem ni: politično prepričanje ne igra nikake vloge. Ker je stanovanje brezplačno, se zahtevajo kolokvajska spričevala.

Del Orašnovnega doma se nahaja na Zelenem hribu blizu Dolenjskega kolodvora. Tu ima 15 akademikov prav prijetno domovališče, zlasti, ker jim je na razpolago lep vrt.

Orašnov dom nima lastne menze, pač pa dobe ubožnejši dnevno iz ustanove za hrano Din 6.—. Hrano dobe ali v Akademskem kolegiju (doplačilo dinarjev 2.—) ali v Delavski zbornici (doplačilo Din 1.—).

Cirilov dom v Strelški ulici ima 21 sob: 1 soba z dvema, 6 sob s tremi, 2 sobi s štirimi posteljami. V dom se sprejemajo le akademiki katoliškega prepričanja.

Dom ima lastno menzo, ki naj bi imela značaj splošne akademske menze. Vodi jo Vincencijeva konferenca. Celodnevna hrana velja Din 6.—, ob petkih in nedeljah Din 7.—.

Akademski dom na Miklošičevi cesti ima 10 sob z 22 posteljami. Stanovanje je brezplačno in namenjeno samo članom akademske zveze (katoliškimi akademikom).

Dom Visokoškolk v Gradišču je edino zavetišče za ljubljanske akademičarke. Ima 5 sob z 22 posteljami. Hrana v domu. Mesečna oskrba (hrana in stanovanje) Din 150.—, Din 350.—, Din 500.—; cena se ravna po socialnem stanju staršev.

III. MENZE

Poleg omenjenih menz v Akademskem kolegiju, Cirilovem domu, Domu Visokoškolk in možnosti privatne prehrane, eksistirajo v Ljubljani še sledeče menze in kuhinje:

Delavska zbornica na Miklošičevi cesti, najbolj posečana od strani akade-

mikov, nudi istim po specialnih cenah dobro hrano. Cene so sledeče: zajtrk Din 2.—, kosilo in večerja Din 7.—.

Delavski dom, Bleiweisova cesta, ne nudi akademikom nikakih popustov. Kosilo in večerja po enakih cenah: Din 2.—, Din 3.—, Din 4.— (tri kako-vosti).

Žedom, Novi trg, nudi celodnevno prehrano po Din 9.—, 11.— in 13.—.

Nova kuhinja, Aleksandrova cesta 5, I. nadstropje, nudi celodnevno prehrano (brez zajtrka) po Din 14.50, 16.— (obed po Din 8.50 in 10.—, večerja po Din 6.—); mesečni abonma Din 405.— in Din 450.—.

Mestno zavetišče za onemogle v Japljevi ulici ima na hrani 90—30 akademikov. Hrana je brezplačna, daje jo Mestni magistrat, odnosno socialno-politični odsek. Zahtevajo se kolokvajska spričevala.

Akademska društva in tisk

Ljubljanska akademska društva se v glavnem dele v strokovna in kulturna. V prvo grupo spadajo: Društvo slušateljev juridične fakultete, Društvo slušateljev filozofske fakultete, Društvo slušateljev teološke fakultete, Društvo medicincev in Zveza strokovnih klubov tehnične fakultete. V drugo: Jugoslovnsko napredno akademsko društvo »Jadranc«, Jugoslovnski nacionalistični akademski klub »Edinstvo«, Jugoslovnsko katoliško akademsko društvo »Danica«, Jugoslovnsko akademsko društvo »Zarja«, Društvo katoliških akademičark »Savica«, Agrarni klub »Njiva«, Klub jugoslovnskih akademikov iz Trsta, Gorice in Istre, Akademsko podružnica Ciril-Methodove družbe, Y. M. C. A. (Krščanska zajednica mladih ljudi), Akademski pevski zbor, Akademski klub za Društvo narodov, Akademsko podružnica Jugoslovnsko-čehoslovnske lige, Društvo »Dom visokoškolk« in Akademsko akcija za izpopolnitev univerze se ne morejo prištevati ne k prvi, ne k drugi grupi.

Poleg teh društev obstoji, čeprav ne službeno, še takozvani Medstrokovni odbor, v katerem sta po dva delegata vsakega omenjenih društev in ki vrši danes, ko reprezentativno udruženje ne obstoja, tehnično delo te ustanove. Medstrokovni odbor se sestaja le po potrebi. V zadnjem času je on vodil znani akademski štrajk.

STROKOVNA DRUŠTVA

Strokovna društva, združujoč vse slušatelje poedinih fakultet brez razlike na politično pripadnost, so osnovana da zastopajo strokovne interese svojih članov, da jih podpirajo pri študiju, v splošnem, da se brigajo za njih strokovno izobrazbo. Društva pa to dosežejo: z izdajanjem skript, s prirejanjem ekskurzij, s predavanji in strokovnimi debatami, z organiziranjem ferialnih praks, s ferialnim izmenjavanjem študentov z inozemstvom.

Strokovna društva se torej ne bavijo s politiko. Vendar ni samo slučaj, da se njihove uprave, kljub temu da vodijo društvo samo z načelom strokovnosti, poslužujejo društva v svoje politične svrhe. Zato ni čuda, da se vse politične grupe na univerzi bore, da dobijo uprave v svoje roke; nekateri delajo to v omenjenem cilju, nekateri, da bi to izkoriščevanje v politične svrhe prepričali. Do danes se je pokazalo, da edino uprave z večino nacionalnih študentov spoštujejo neomajno načelo strokovnosti. Verjetno je, da prav radi tega vodi grupa nacionalnih akademikov nepretrgoma že več let DSJF, ki je največje strokovno društvo. Pripomniti je treba, da članstvo v strokovnih društvih ni obvezno, čeprav se, naravno, priporočuje, da je vsak študent član svojega matičnega strokovnega društva. Izjemo te neobveznosti tvori Društvo medicincev, kjer je članstvo obvezno: samo tisti slušatelj medicinske fakultete, ki izpolni vse članske obveznosti napram Društvu medicincev, more dobiti potrdilo semestra.

Zveza strokovnih klubov tehnične fakultete se razlikuje od ostalih društev, kakor že ime kaže, po tem, da je Savez vseh klubov na poedinih oddelkih tehnične fakultete.

Upravni odbor DSFF sestoji iz vseh predsednikov poedinih grupnih klubov, tako da se na obnem zboru voli samo predsednik in nadzorni odbor.

Naj, kot informacijo, omenimo še, da so to šolsko leto imeli nacionalisti večino (s predsednikom) v upravah DSJF, DSFF in DM.

KULTURNA DRUŠTVA

Kulturna društva, razen tistih, ki imajo specijalen delokrog (kakor se kaže že v imenu), se dele na tri grupe: jugoslovnsko nacionalna, klerikalna in marksistična.

Predno preidemo na njihov kratek prikaz, moramo pripomniti, da je večina ljubljanskih akademikov neorganiziranih. Točno statistiko je težko napraviti, ker večina klubov iz prestižnih oziror ne objavlja število svojih članov, ali, po našem mišljenju, število organiziranih ne prekorači 500. Če računamo, da je na univerzi vpisanih 1700 študentov, tedaj to iznese približno 30 %.

Glavno dejstvo, ki nam pade v oči, če tehtamo vse tri grupe je to, da se prva (nacionalna) upravlja po demokratskih načelih, dočim sta drugi dve, tudi po svoji prirodi, antidemokratski, dogmatični. Pri klerikalcih in marksistih ne sme poedinec priti do resnice, ali jo proučevati sam, z lastno razsodnostjo, temveč se mora absolutno pokoravati formulacijam, ki so jih podale nedotakljive autoritete (v prvem primeru cerkev, v drugem Marx in njegovi nasledniki). Zato med klerikalci ali komunisti poedinec ne pomeni ničesar, on je samo številka v masi z istim mišljenjem. Pri nacionalistih pa, nasprotno, se poedinec prepušča, da pride do resnice in spoznanja z močmi in sposobnostmi lastnega intelekta; pri njegovem razvoju pa ga vodi najmočnejše in najplemenitejše čustvo človeškega življenja: rodoljublje. V prvo grupo spadajo: »Jadranc« in »Edinstvo«, v drugo: »Danica«, »Zarja«, »Savica« (ki so se pred nekaj leti udružili v takozvano Akademsko zvezo), v tretjo danes samo »Njiva«. (Do nedavno se je prišteval sem tudi klub neodvisnih akademikov »Mladi Triglav«, ki pa je bil razpuščen z odlokom univerzitetnega senata zaradi tega, ker je bil akademsko sekcija ilegalne komunistične stranke.)

J. n. a. d. »Jadranc« je najstarejše akademsko društvo v Jugoslaviji; ustanovljeno je bilo 1869. leta na Dunaju kot »Akademsko društvo Slovenija«. Leta 1919., ob ustanovitvi ljubljanske univerze, je bila izvršena reorganizacija in izmenjava imena v današnje. J. n. a. d. »Jadranc« je edino od vseh bivših in današnjih nacionalnih društev v Ljubljani, ki, prvič, ni nikdar odstopilo od svojega jugoslovnskega nacionalnega programa in, drugič, ki se ni nikdar spuščalo v dnevno politiko, smatrajoč, da se akademsko društvo more posvetiti vodstvu samo obče-nacionalne kulturne politike. »Jadranc« je danes edino akademsko društvo, ki je znano po vseh jugoslovnskih univerzah in ki je danes z vsemi njimi, a posebno še z Zagrebom, v stalnih stikih. Naravno, da je tako društvo često igralo veliko vlogo i v javnem življenju Dravske banovine.

»Edinstvo« je bilo osnovano l. 1933. Moralo bi predstavljati radikalnejšo smer jugoslovenstva, toda, ker ni nikdar razpolagalo s kako številčno silo, njegova vloga ni imela večjega pomena. Danes inklinira programu »Zbora«.

Akademska zveza in njen vpliv se je jačal in slabil z izmenjavanjem kraljevskih vlad. Danes bi AZ želela, zaradi zadržavanja izvestnih oseb izven akademskih vrst, da bi uvedla na univerzo svoj teror, vendar je ta poizkus preveč neresen, da bi mogel doseči uspeh. Po svojem mišljenju spadaja člani AZ v srednji vek ter predstavljajo oviro za normalen razvoj Slovencev.

»Njiva« ni nikdar ničesar pomenila. Ona se je vedno smatrala za nekakšno poljedelsko sekcijo »Mladega Triglava« (in še preje »Triglava«) in kot taka se je tudi tretirala. Njen program, kakor vsak marksistično-agrarnega udruženja je zelo nejasen in vsak si ga lahko razlag, kakor mu najbolj odgovarja. Mi omenjemo »Njivo« bolj iz kronikarske dolžnosti.

Ostala društva že s svojim nazivom kažejo svojo svrhu. Društvo »Dom visokoškolk« ima skrbeti za izboljšanje doseganja doma in za gradnjo novega doma za akademičarke (glej rubriko »Stanovanja in hrana«), vršec s propagando v javnosti, s prireditvami, predavanji, zabavami etc. Sploh pa želi, da postane reprezentativno društvo vseh akademičark.

Akcija za izpopolnitev univerze tudi z imenom pojasnjuje svoj smoter. Njeni propagandi se moramo v mnogem zahvaliti, da se je vsa javnost zainteresirala za zgradbo univerze, v prvem redu univerzitetne biblioteke. Prihodnje šolsko leto bo Akcija najbrže likvidirala, ker je upravičena nada, da bomo akademiki dobili prihodnje leto svoje reprezentativno udruženje, v delokrog katerega bo spadalo tudi delovanje Akcije. Akcija je bila ustanovljena prav radi tega, ker ni obstojala reprezentanca (ker študentje niso mogli pristati na osnove take reprezentance kot jo je zahtevala nova Uredba o akademskih društvih od 20. aprila leta 1934.).

AKADEMSKI TISK

Akademski tisk v Ljubljani, v pravem pomenu besede, ne obstoja. Centralnega glasila vseh študentov v Ljubljani ni. Ipak, do zabrane »Akademskega glasa« (v februarju t. l.) so imele vse tri grupe po en list: »Akademski glas« je bil levičarski, »Straža v viharju« klerikalna, »Naša misel« jugoslovnska.

»Stražo v viharju« karakterizirajo naslovi v nekoliko poslednjih številkah: »Uvodne misli k 15. kongresu Pax Romanae«, »Cerkev zmaga«, »Marija in mi«, »Papežu Piju XI. k osemdesetletnemu rojstnemu dnevu!«, »Več vere, več kruha!« »Geslo sv. očeta« itd.

»Naša misel« — imate jo v rokah in sodite sami.

G. Savo Ljubibratič, senator:

»... Nije vreme, da se okrivljujemo i da se cepamo u razne grupe i partije nego da se što pre složno okupimo na jednoj liniji jer nam sloga nikada nije bila potrebija od kosovskog dana do današnjeg...«

Iz oplenačke rezolucije Narodne odbrane od 29 juna 1936:

»... Često se, pod maskom borbe za slobode i borbe protiv fašizma, tedencioznim optužama o fašizmu nastojava da potisnu ispravni jugoslovnski nacionalisti, tako dok se nacionalno-jugoslovnski opredeljeni opravdavaju da li su ili ne fašisti dotle suprotna strana tajnom i javnom aktivnošću ruši temelje državne moći i životne snage naroda...«

»Politika«, 30. 6. 1936.

CITATELJEM IN PRIJATELJEM!

S to številko zaključujemo prvi letnik »Naše misli«. Po možnosti bomo v avgustu izdali še eno številko, ki bo v celoti posvečena bohinjskemu študentovskemu domu.

Prva številka drugega letnika bo izšla 1. septembra t. l.

Predno se za kratek čas oprostimo od vseh, ki so nam stali tekom prvega leta ob strani, PROSIMO VSE SVOJE DOLŽNIKE, DA PORAVALNAJO SVOJE OBVEZNOSTI,

Sedaj, ko imate v rokah ves letnik, nam najlažje sporočite, kaj vam je v »Naši misli« uga-jalo i kaj ne. Od Vaših pripomb je odvisno lice drugega letnika! Za vsako pripombo bomo hvaležni.

Želimo vsem svojim prijateljem, da veselo prebijejo počitnice, ter jih pristočno pozdravljamo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

ODNOSI

Se eno mišljenje o odnosih med »starimi« in »mladimi«

Vprašanje, kakšno naj bo razmerje med »starimi« in »mladimi«, je eno izmed najbistvenjših vprašanj, ki zanimajo današnje mlado pokolenje. Poglejmo, kako omladina rešuje razmerje med »starimi in mladimi« — z gotovostjo moremo označiti njen duhovni lik, njene težnje in stremjenja.

Omladina je stavljen pred nepokolebljivo in neodstranljivo dejstvo. Svoje telesno življenje je dobila od starejših generacij. Tudi svojega duhovnega življenja ne razvija sama iz sebe, samostojno in neodvisno, marveč se okorišča duhovne ostaline svojih očetov. Podeduje duhovne dobrine, ki so jih ustvarili starejši rodovi. Sama jih neguje in ustvarja nove, da jih preda poznejšim rodovom.

Kaj bi bilo, ako bi vsako pokolenje ustvarjalo in se borilo samo, brez pomoči in nauka starejših. Delali bi vedno iste napake. Samo bi razmišljalo in iskalo resnice o tem, kar so že davno preje ugotovila starejša pokolenja. Človeštvo bi v kulturi ostalo na istem mestu, zakaj proces iskanja življenjske resnice bi se ponavljal znova in znova, iz roda v rod. Ne bi bilo nikakega napredka in razvoja človeškega duha.

Zveza med »starimi in mladimi« je nujna, nepokolebljiva in neodstranljiva. Bodimo hvaležni starejšim rodovom, da so nam dali življenje in da moremo uporabiti ter negovati ostalino njihovega duha.

Vprašanje, kakšno naj bo razmerje med »starimi in mladimi«, ima tudi svoj socialno in ekonomsko stran. Množice mladih intelektualcev, ki so dovršili svoje študije, ne dobe odgovarjajoče službe. Čakajo, da se odstranijo s položaja starejši, da prepuste službo in zaslužek mlajšim. Vprašanje zaposlitve mladih ljudi je pereče v vseh državah. Rešujejo ga različne organizacije začeti od DN in končujoč z malimi lokalnimi organizacijami, ki se bore za obstoj mladih ljudi. Vprašanje dela in kruha mlade inteligence je posebno živo v naši mladi neorganizirani državi.

Politična stran vprašanja razmerja med »starimi in mladimi« je pri nas najbolj živa in pereča. Tu nas vežejo tradicije, ki so se globoko zajedle v naše duhove, in množica predsodkov, ki ovirajo svoboden in jasn pogled.

Vprašanja ne bi bilo težko rešiti, ako bi se naše politično življenje razvijalo normalno in v mejah, ki gredo politiki. Toda politika je zajela vse naše narodno življenje in je zavzela prevladujočo položaj. Namesto, da bi bila kultura in gospodarstvo neodvisno, se godi obratno. Tekozvana svetovnonazorska borba je zajela vse grane narodnega življenja in ga razdelila na tri tabore. Naše narodno življenje ni enotno, marveč se razvija v neprelomljivem okviru strankarsko-političnih idej. Prav te so nam zameglile poglede in nam zasušile duha, ki se ne more sprostiti obstoječih predsodkov.

Največja napaka, ki se dela pri reševanju vprašanja, kakšno naj bo razmerje med »starimi in mladimi« je v tem, da se rešuje v celoti s strankarsko-političnega stališča. Mladi se že vnaprej (a priori) stavijo v določeno politično in svetovnonazorsko skupino.

Enostavna rešitev vprašanja, kakšno naj bo razmerje med »starimi in mladimi«, ako bi bile razmere normalne, bi bila: Omladinec se naj udejstvuje v stranki, ki najbolj odgovarja njegovim idejam in nazorom. S svojim udejstvanjem naj poživlji in pomladi delo stranke. Naj se pripravljati in uči, da prevzame delo političnega voditelja, ki spada k današnji starejši generaciji.

Toda nacionalist-omladinec, ki je resnično prežet vzvišene ideje nacionalizma, se ne more zadovoljiti s tako rešitvijo. Njegovo delo mora prešinjati duh realizma. Njegov ideal mora biti, da že enkrat prenehajo škodljivi strankarski prepri in da zaživi narod v slogi in sporazumu. Zato je njegova glavna na-

loga, da išče sredstev in poti za uresničenje svojih idealov. Boriti se mora proti strankarski mentaliteti, učiti mora svoje tovariše in druge ljudi, da je edino v slogi spas, da se morejo edino v bratskem sožitju rešiti težka vprašanja, ki tarejo ljudstvo. Boriti se mora proti preživelému strankarskemu sistemu in pripravljati v dušah ljudi osnove za nov nestranski politični sistem, ki bo temeljil na ideji ljudske solidarnosti, bratstva in sloge. Prav zato ne more priznati nikake stranke, zakaj stranka v današnjem smislu znači delitev naroda, nesporazum in prepri. V tem smislu mora rešiti tudi vprašanje, kakšno naj bo razmerje med starimi in mladimi.

Staviti se moreta dva ugovora: 1. obstojati mora izvestna skupnost med omladino in ono stranko, ki ji je idejno enaka in sorodna. Odgovor je zgoraj. 2. Upoštevati moramo, da so »stari in mladi« naših nasprotnikov močno med seboj povezani. Odgovor se glasi: Postopanje drugih nas ne upravičuje, da se poslužujemo istih sredstev in da delamo iste napake.

Kakšna je torej končna rešitev vprašanja, kakšno naj bo razmerje med »starimi in mladimi«? Naj se združijo »stari in mladi«, ki so se naveličali strankarstva in katerih ideal sta sloga in ljudska solidarnost. Združijo se naj v borbi proti »starim in mladim«, ki so prežeti strankarskega duha. Mladi, ki ne vidijo izven okvira stranke, so sicer mladi po letih, toda so stari po svojih idejah in nazorih.

Idea ljudske solidarnosti in nestranskarstva mora prešiniti naše mlado pokolenje. Temu primerna mora biti tudi njegova politična vzgoja. Od današnjih strank pa pričakujemo in upamo, da bodo manj ekskluzivne in da bodo pri svojem delu imele pred očmi samo resnične interese države in naroda.

Reševati politično stran vprašanja, kakšni naj bodo odnosi med »starimi in mladimi«, znači reševati vprašanje, kako se naj ozdravi naše strankarsko-politične razmere. To pa je le ena stran celotnega vprašanja odnosov med »starimi in mladimi«, ki ga z zanimanjem rešuje današnje mlado pokolenje. X.

Naši legionarji

Letošnji Vidov dan je bil posvečen našim prostovoljcem. V Ljubljani so takrat razvili prapor, katerega jim je poklonil v znak priznanja Nj. Vel. kralj Peter II. Tisti dan je vsa nacionalna javnost izkazala globoko spoštovanje in hvaležnost mrtvim in živim junakom. V zvezi s priznanjem izrednega požrtvovalnega patriotizma, pa smo ponovno obudili veliko pomembnost legionarskega pokreta, ki je pomenil v času borbe za naše nacionalno uedinjenje v svobodni državi neprecenljivo vrednost. Uvrstitev prostovoljnih odredov v srbsko armado je pomenilo na znotraj najmočnejšo manifestacijo jugoslovske nacionalne skupnosti, na zunaj pa mednarodno priznanje jugoslovske fronte in s tem bodoče jugoslovske države.

Ta velika pomembnost zastopnikov takrat še zaslužnjega slovenskega dela jugoslovskega naroda, ki so bili v uri najusodnejših trenutkov zgodovine najdostojnejši tolmači našega duha in volje, daje tudi v današnjih dneh njihovi besedi odgovarjajočo moralno vrednost, ki so jo dolžni vsi merodajni činitelji uvaževati. Nihče nima pravice, da gre cinično mimo nazorov zidarjev naše svobodne države, ki jih združuje zahteva po socialni pravičnosti na temelju ideje narodnega in državnega edinstva. Za ta ideal so se oni žrtvovali, zato tudi brezpogojno zahtevajo, da služi njegovemu uresničevanju celokupna naša kulturna, socialna in gospodarska politika.

Jugoslovska nacionalna mladina ne goji do naših legionarjev samo globokega spoštovanja in hvaležnosti, nego služi tudi zvesto program, ki so ga napisali sredi strašnih viharjev na krvavih poljanah.

MLADINA IN POLITIKA

POLOŽAJ DANASJNE MLADINE. — SMISEL ZA REALNOST IN KONKRETNOST. — APOLITIČNOST MLADINE. — EKSTREMNE STRUJE. — »DANASJNE GENERACIJE NISO REVOLUCIONARNE«. — UMİK STAREJSIH VODITELJEV? — MANJ PRIDIGE, VEČ REALNOSTI!

Svetovni požar je zapustil težko ozdravljive rane na človeški družbi. Najtrpejše jih občuti mladina, ki dozoreva v tem bolnem miljeju. Po kamentu poti mora hoditi, v zmedbi političnih struj ustvarjati si nazore, v meglenih prilikah sedaniosti iskati sonca in zdravja, več jasnosti in resnice. Razglašena je pred njo vsa grenkoba in peza današnjega življenja malokdaj uživa neskaljeno radost in sproščen smeh, ki sta mlademu človeku prepotrebna.

Vsaka nastopajoča generacija ima svoje posebne karakteristične lastnosti, ideale in potrebe, katerim skuša prilagoditi življenjsko okolje. Osobito pa novi rod, ki je došel v izrednih prilikah — na prelomu dveh epoh — motri vse življenjske pojave in nove probleme po svoje. Starejše generacije tarnajo, da ga ne razumejo ali pa mnogo težje kot so nje njihovi predniki. In vendar ni v tem nič zlobe, nič stvarjenega nasprotstva. Tu sta dva pogleda na svet, dva popolnoma različna pogleda: pogled nove, mlade in pogled starejše pred vojno vzgojene in dozorele generacije, do katere je izgubila mladina zaupanje, ji očita konservativnost, nesocialnost in nazadnjaštvo.

Mladina je skeptična do vseh teorij brez praktičnega pomena, čeprav še žari v njej idealizem. Ceni dejanja, ljubi konkretnost in pravičnost. Zanimajo jo najbolj socialna in gospodarska vprašanja. Veliko pažnjo polaga tudi športu, dobro se zavedajoč, da se zahteva danes enaka vzgoja duha in telesa.

Za izrazito politiko se ne navdušuje in tudi ne briga s posebno vnmemo. Preveč je rodila razočaranj, umazanih horb, osebnih razprtij; premalo poštenosti, uspehov in zadovoljstva. Pa še nekaj je, zakaj mladine politika ne privlači in zakaj jo je razoračarala: izkušnje kažejo, da najbolj orjejo skozi življenje tisti, ki nikdar jasno ne izpričajo svojih načel in prepričanja.

Mladini imponirajo sicer zapeljivi evangeli in politika ekstremnih struj, vendar le v toliko, kolikor so te znale spretno izrabiti težave današnjih dni. Voditelji teh struj dobro vedo, kaj tlačijo mlade ljudi, dobro vedo, da vodi najtežji boj za obstoj tako mlada inteligence kot delavstvo. V tej grenki borbi za kruh mladino omamljali kot sanje programi, govoreči o socialni pravičnosti, o reformi gospodarstva in družabnega reda. Toda ona zna razlikovati stvarnost od abstraktnosti. Dobro ve, da je mnogo težje nositi odgovornost za kakršnokoli delo kot samo z besedami obljubljeni raj na zemlji. — Čeprav rada koketira z ekstremnimi pokreti, ji ti ne leže preveč pri srcu, kajti nasilje ni ideal mladine. Res je, ona kliče po avtoriteti, ne priznava pa vsiljenih avtoritet. Današnja mladina stremi po skupnosti in obsoja v politiki vsakega, ki se ne zna podrediti interesom celote, za katere je ona pripravljena na omejitve osebne svobode, čeprav ji je ta najdražja.

Današnje generacije niso revolucionarne. Preveč jih tlačijo gmotne brige. Te brige pa ne smejo absorbirati vseh sil. Boriti se moramo, če hočemo kdaj uresničiti svoje ideale in mlade misli. Politika ne pozna sentimentalnosti in mehkohe. Borili so se očetje, boriti se moramo sinovi za svoje prepričanje in ideale.

Mladina danes često zahteva umik starejših voditeljev. Trdi, da ne pojmuje več današnje dobe, da se izčrpavajo v osebnih borbah za osebne koristi, da so sterilni in da so pozabili na narod, kateremu bi morali posvečati vse svoje moči. Veliko je resnice v tem, toda ta zahteva in klic nista povsem na mestu. Ne bilo bi častno za nobeno vojsko, če bi se umaknila brez borbe. To bi bil znak tudi naše slabosti. Z resnim delom, iniciativnostjo in novimi idejami si moramo utirati pot naprej do

položajev, na katerih bomo lahko uresničevali svoje misli in načrte v skupni blagor.

Naša dolžnost je, da o tem globlje razmišljamo in da v teh zmedah najdemo pravo pot v boljšo bodočnost. Z vso vnmemo skrbimo, da pride tudi v politiko več morale in več poštenja in da jo bodo vodili ljudje, na katere zre narod z iskrenim zaupanjem! Prepričati moramo o pravem času, da ne bomo dediči ruševin! To zgodovinsko odgovornost nosimo pred bodočimi pokolenji.

Nič ne koristi večna kritika in premlevanje programov posameznih političnih strank in struj v zakajenih prostorih. Take debate so jalove. Pametne misli in hotenja bodo prišle do izraza le, če bodo izrečene o pravem času in na pravem mestu. Telo je treba zdraviti tam, kjer boleha in hira.

Še en vzrok je, zakaj politika ne pritegne mladine. Pri nas so se tudi politične stranke same premalo resno brigale za mlade ljudi. Zlasti bi lahko trdili, da so v tem grešili prav nacionalni politiki. V zadnji dobi jim je mladina bolj prirastla k srcu; trdijo se, da si vzgoje zdravo politično nasledstvo. To je prav, saj kdor ne računa z mladino, ta je slep. Pokreti in ideje, ki nimajo za seboj mladih in nemirnih valov, so mrtvi. — Pravi greh je tudi, če se mladini ne nudi pomoči, ko jo najbolj rabi — ko se bori za obstoj. Ni se čuditi, če šibkejši zavijejo v takih kritičnih trenutkih na druga pota.

Mi pa smo si že v mladih letih utrdili in izkristalizirali svetovni nazor; ne morejo nas več omajati razni politični viharji in pritiski. Jasno nam je kot beli dan, da nas le zdrava nacionalna miselnost s poudarjenim socialnim čustvovanjem in programom reši iz današnjih političnih zablod in gospodarskih težav. Mi moramo manj pridigati o jugoslovske ideji, dati pa ji moramo realnejši in močnejši povdarek. Ta bogati notranji zaklad nam mora biti biser vseh spoznanj, na tej osnovi moramo iskati rešitve iz današnje duševne psihoze. Pri svojem delu ne smemo poznati bolnih kompromisov in osebnih splekarij! V bodoče se moramo otresti apatije do politike in javnega dela. Samo resno, zdravo delo, optimizem in trdna volja nam bodo podkrepili vero v pravico in zbudili lepšo zarjo našemu narodu. —s.

*Ing. Mačkovšek
ocenjuje »Našo misel«*

»Naša misel« je ustregla vsem dolžnostim nacionalnega omladinskega lista. Po daljšem času je to zopet zdrav pojav, ki ga je treba toplo pozdraviti. Nacionalna mladina je v svoji neobremenjenosti vedno spoznala, kje so najbolj ogroženi naši nacionalni interesi. Naše notranje razprtije je niso mogle nikdar odvrniti od jasnega pogleda na te primarne naloge. To potrjuje interes »Naše misli« za pereče narodno-obrambne probleme. V tem pogledu je sprožila marsikatero konkretno misel, kateri bodo morali posvetiti pažnjo vsi merodajni činitelji.

Zaključujem z željo, da bi jugoslovska nacionalna mladina ostala temu pravcu zvesta.

*Nadsvetnik ing. Janko Mačkovšek,
prvomestnik C. M. D.*

G. Ilija Trifunović, predsednik Narodne obrane:

»... Jedna od najvećih teškoća za rad leži u tome što je veći deo naše narodne inteligencije potpuno zaboravio da naš narod za svoje postojanje ima da zahvali samo onom našem legendarnom nacionalizmu koji čak ni pred najvećim mukama albanske Golgote nije ustupio...«

ZAGREBAČKO PISMO

»ZASTAVNO LUDILO«. — DR. MAČEK I AUTARKIJA HRVATSKE. — NESPOSOBNOST »VOĐE HRVATSKOG NARODA«. — DRŽAVA U DRŽAVI.

Zagreb, juna.

Bilo je 20 juna kada sam stao u Zagreb. Po svim kućama istaknute zastave, proslavljao se neki događaj od godine 1929. »Proslavljao«, da! U Hrvatskoj se, mazohistički nasladom, proslavljaju svi »mučenički dani« hrvatske povesti, masa uživa da rida i plače — upao sam, dolaskom u Zagreb, u anomalan svet, nema tu ni repa ni glave, ne mogu da sredim utiske, ne mogu u događajima naći uzajam u vezu. Kao da je neko ludilo obuzelo mase.

Zagreb i celu Hrvatsku je uhvatilo ludilo nove vrste, zastavno ludilo. Kako mi neki prijatelj, vrlo tačno, reče: hrvatsko pitanje se danas ogleda u isticanju hrvatskih zastava, u proslavljanju obilnica, prvenstveno »mučeničkih«, i u vatrogasnim glazbama. Hrvatski seljak ne oseća nikakvo drugo hrvatsko pitanje a i ne znam kakvo bi drugo mogao da oseća. Mi od njega ne smemo očekivati nikakvu naročitu »državničku« mudrost nego samo prosečan mozak normalnog čoveka — iz čega izlazi da politika »hrvatskog vođe« za njega predstavlja španska sela. Nema ni najmanjeg govora o tome da se politika Dra. Mačeka oslanja na neke potrebe »hrvatskog naroda«. Hrvatski narod želi da ga svi ostave na miru, on bi se najradije ogradio visokim zidom od svih koji mu dolaze bilo kakvim »poslom«. Tu se on, sasvim prirodno, ne razlikuje ni od kog drugog seljačkog naroda na svetu. Ali, odavde možemo razumeti i to takozvano »voćstvo« Dra. Mačeka. Nikakav državnik, Dra. Mačeka je izgledala vrlo lepo vizija autarkične Hrvatske. Kao mnogim ljudima prosečne inteligencije, njemu to izgleda moguće, on ne razume da danas već i između najudaljenijih naroda na svetu postoje jake i nezamenjive veze, a gde neće između Srba i Hrvata među kojima, budući su jedan te isti narod, ne možemo povući ma i samo najnačelniju granicu. Dakako, ne sme nas začuditi takvo rezonovanje Dra. Mačeka: moramo se samo setiti činjenice da je on, za vreme Radića, bio obična kancelarijska sila te da se verovatno on sam najviše iznenadio kada je daznao da je proglašen za »vođu«.

Danas, on je »vođa« zato što hrvatskom seljaku priča da »Hrvatskoj niko nije potreban«, da je ona »sama sebi dovoljna«. Kao što smo rekli, to seljak baš i hoće da čuje. (Uzred rečeno, »voćstvo« Dra. Mačeka već je jako uzdrmano, ali o tome ne možemo pisati.)

Uostalom, ako smo i rekli da Dr. Maček nije nikakav državnik, ipak se moramo začuditi nesposobnosti koja nije u stanju da iskoristi ni današnji položaj. U poslednje vreme, prestali su svi razgovori u Udruženoj opoziciji samo zato što je gospodin Maček blagoizvolio da izjavi kako sve dosadanje pregovore smatra samo kao »neobavezne razgovore« (primedba: nije to, dođuše, ništa novo, to je od samog početka znala i sva jugoslovenska javnost, pa i vođa »srbijskog dela Udružene opozicije«, samo što Davidović, Jovanović i ostali nisu hteli da siđu sa političke pozornice). Znači, ključ situacije je u rukama Dra. Mačeka. Kako on to iskorišćuje? Tako da u Zagrebu, na raznoraznim grandioznim zborovima, kliče: »Živela slobodna Hrvatska!« Ako je to voćstvo, onda je to vrlo slaba racionalizacija preduzeća.

Uopšte je žalosno posmatrati taktiku politike koja se ovde, u Zagrebu, vodi. Upravo, ne politike nego karikature politike. Svaki normalan čovek, u položaju Dra. Mačeka, pokušao bi da pridobije što više pristalica i van Hrvatske, u drugim krajevima države. Ma i samo pomoću »Gospodarske sloge« koja bi bila danas, kada kroz našu zemlju prolazi »talas seljačenja« (premda već je njava), zahvalan objekt propagande. Maček, međutim, hermetički se zatvara na sve strane, on, štaviše monstrozno

izjavama ozlovoljuje i svoje prijatelje, vođe »srbijskog dela«.

Hrvatska je danas duhovno otečena od ostalog dela države, ona je država u državi. »Hrvatski dnevnik« piše kao da se, sem u Hrvatskoj, na celoj zemaljskoj kugli malo šta dešava.

Vele neki da cela ta taktika samo oko izgleda besmislena a da, u stvari, krije dubokouman plan.

O tome nema ni govora. »Gospodin predsednik« tapka u mestu. Sve je tu pomešano i sve je tu podjednako važno: hrvatska zastava, »socialna pravica«, numerisane značke Hss, detinjaste proslave u svamuće, povorke, glazbe, »vlaški biskup«, mazohističke proslave »hrvatskih mučenika«, »Marija bistrička, kraljica Hrvata«, zverska ubistva —

U Hrvatskoj, rekoh, ne važe zakoni koji inače važe u državi. Kao da vlasti misle kako imaju posla sa bezazlenim ludakom koji je okrenuo državnu zastavu naopako pa misli da je time stigao bogzna šta. Ali, ne treba se zavaravati, sve će se to jednoga dana osvetiti. Osvetiti, u prvom redu, Hrvatima. Oni sami sebe stavljaju van državnih zakona, oni žele da se s njima postupi izuzetno. Ako Dr. Maček smatra da je korisno — uostalom, obzirom na njegove ostale postupke, valjda smatra da je korisno.

I, tako, moram ponoviti da sam upao u ludu kolo. Obuzima me žalost kada gledam tu zaludenu, fanatizovanu masu. Jer, na kome će se kola slomiti? Na njoj.

Dr. Zalokar o „Naši misli“

Na vprašanje, kaj so naloge nacionalnega omladinskega lista in kako jim je zadostila »Naša misel«, je izrekel gosp. primarij dr. A. Zalokar sledečo oceno:

»Občudujem vas v teh zmedenih časih. Spriču splošne razkrojenosti je vaš list gotovo pozitivnega postavka. Največje vrednosti pa je dejstvo, da išče mladina okrog »Naše misli« rešitev v sami sebi. Niti Moskva niti Rim niti kdo tretji ni njen vzor. Redka je danes tako samostojna mladina.

Če je »Naša misel« skočila kdaj v stran ali včasih celo krivo udarila, ji tega nihče ne sme zameriti. To leži v njeni prirodi in to koncesijo ji morajo priznati vsi, tudi politiki. Seveda se to ne more povzpeti do zanikanja vsega, kar leži izven nje.

Odnosaji med mlajšimi in starejšimi morajo gotovo sloneti na zdravem evolucionem načelu. Znani francoski politik Tardieu je v svoji knjigi »Le souverain captif« razmotrival o duhovnih osnovah revolucij. Vsi, ki so jih doživeli, so bili prepričani, da se z njimi začena nova doba.

Ta miselnost, ki je vodilna v našem listu, je znak zdravja nacionalne mladine. Vaša kritika je bila pozitivna, vaše prizadevanje stremi za ustvarjanjem novih ali izpopolnitvijo starih vrednot. Zlasti pa je značilno za »Našo misel« njeno navdušenje za nacionalno in dirigirano demokracijo, ki temelji na predpostavljani interesov nacionalne skupnosti vsem interesom podrejenega značaja. S tem ste pravilno zavrgli načela anarhične svobode v duhovnem in materialnem življenju.

Končna moja želja je — je nadaljeval g. primarij, da se generacija, ki sedaj deluje ob »Naši misli« globoko zakorenini nazaj v mlajše in sama stopi kot nepotreben sodelavec v vrste starejših nacionalnih delavcev.

ALI SI ZE PLACAL
NAROČNINO
ZA »NAŠO MISEL«?

KOČEVJE

HITLERJEVSKA PROPAGANDA NA KOČEVSKEM. — KOČEVARJI IN VLADAJOČE STRANKE. — PREDRZNOST ALI KAJ? — STATISTIKA.

Brez dvoma je kočevska deželica najmočnejše poseljena z Nemci in pripade ji največji odstotek nemške manjšine v Dravski banovini. Šteje okrog 10.000 ljudi. Kočevarji, potomci onih, ki so se pred kakimi 300 leti naselili v Sloveniji, se bavijo s poljedelstvom in pa krošnjarstvom. V blagopokojni Avstriji je ta nemški otočič v slovenskem morju igral precej važno vlogo pri germanizaciji Slovencev in pa pri ustvaritvi značnega »Drang nach der Adria«. Kar so počeli pred svetovno vojno in med njo s Slovenci, je poglavje zase, vendar pozabili nismo. Važno je pa njihovo ponašanje danes. Po slovenskem časopisju zasledimo večkrat dolge članke, posvečene Kočevju, kar jasno priča, da je ta problem še neurejen.

Kot povsod, kjer prebivajo Nemci, je tudi tu hitlerjevska propaganda v polnem razmahu. Vsako leto prinašajo posebni emisarji iz Reicha direktive za nadaljnjo udejstvovanje. In žito gre v klasje... Naše oblasti menda za vse to vedo, pa zaradi nam toliko pri sreči ležeče kulturnosti in migljajev od »zgoraj«, dopuščajo to ilegalno početje, namesto, da bi z energično roko napravile red. Nemci naše slabosti poznajo in v polni meri izrabljajo.

Kočevarji so na vladi. Danes so najvnetejši JNS-arji, jutri pripadajo JRZ; če bo prišla na površje druga grupacija, bodo tudi poleg. Naši velmožje, tudi »nacionalistični«, ki kandidirajo za poslanske stolčke in dnevnice v kočevskem srezu, ne zametavajo nemških gla-

SLOVANSKI PREPOROD

Potrti od svetovne krize, uspehov socializma in nevarnosti komunizma, smo Slovani spregledali eno pomembno dejstvo. Težki in bedni časi nam ne dajo možnosti, da bi občutili razveseljivo stran slovanskega življenja.

Svetovna vojna je rodila rusko katastrofo. Slovanstvo mora pogostokrat in v vsej grenkobi občutiti odsotnost močne Rusije v mednarodnih odnosajih.

Toda Rusija se ni zastonj borila in začasno oslabela. Cela vrsta slovanskih držav je vstala na razvalinah starega političnega sistema. Slovanska neodvisnost je vznikla iz pepela poniževanja in neuspehov; slovanski duh je naenkrat manifestiral v svetu svojo bodrost in moč. O uspehu slovanskega rodu pričajo Balkan, očiščen od inozemca, Češkoslovaška in Poljska.

Meje slovanstva so se pomaknile daleč na zapad!

Našo dobo moremo po pravici nazvati — »doba slovanskega preporoda«!

Težave vsakdanjosti na žalost ne dajejo možnosti sodobnemu slovanstvu, da bi občutil vso radost, ki jo proži to dejstvo. Težka bolezen Rusije ne dovoljuje nam Rusom doumeti, da so se uresničile najlepše sanje naših najboljših ljudi!

Toda tega dejstva sodobnosti, »dejstva slovanskega preporoda«, se moramo zavedati. Kriza bo minila, prerajeno slovanstvo bo živel. Živel bo pa le, če se bomo zavedali dolžnosti do svojega plemena in svojih narodov — in če bomo vpoštevali največjo nevarnost za nacionalni duh, nevarnost marksističnega socializma.

Razpadanje in poraz narodnega duha, ki ga prinaša socializem, bosta smrtonosna za prerajeno, toda še neutrjeno slovanstvo.

Na zapadu se zbirajo oblaki. Močni narodi sipljejo iz svojih žil strup socializma ter se pripravljajo ne samo, da bi branili pravico do lastnega življenja, marveč da bi živeli na račun drugih. Naj ne bo to na račun slovanstva!

Sinovi slovanstva! Čuvajte dar usode, svojo svobodo. Njena sovražnika, rušilca in skrunitelja sta socializem in komunizem. Slovan, ki postane danes socialist, je izdajalec svojega naroda.

sov oziroma kroglic in tako ravno s pomočjo le-teh in dobrih »zvez« v Beogradu dosežejo Kočevarji zase skoro vse, kar hočejo. Saj se je zgodilo, da so morali vsled te bedaste politike slovenski otroci v nemške razrede! Vendar pa predrznost Kočevarjev, odnosno onih, ki stoje za njimi, presega že vse meje. Tako je v oktobru leta 1935. glasilo nemške manjšine na Kočevskem v svojem uvodniku tarnalo nad ureditvijo manjšinskih šol pri nas. Huduje se, ker nemška manjšina nima zavednih nemških učiteljev, ker se na manjšinskih šolah ne goji v potrebni meri nemški jezik in ker nemške manjšinske šole ne delujejo s primerno vneto za razvoj nemške narodne zavesti. Kakšen vik in krik bi dvignili Nemci v Avstriji, ko bi se Koroški Slovenci upali, samo upali zahtevati, da se v slovenskih razredih in krajih poučuje samo slovenščina. Bržkone bi sledili pravi pogromi na »vindišarske pse«. Pri nas, ki smo z Balkana doma, se pa marsikaj prenese. Mi debatiramo na kulturnem način. Samo, da nas ne bo naša toliko povzdigovana kultura sama udarila po glavi! Kadar se gre za jezik, narod in njega bitne interese, velja star pregovor: namen posvečuje sredstva! Mi se homo ponašali z našo kulturo takrat, ko bodo tudi naši nasprotniki uporabljali iste metode.

Po nemški »statistiki«, je v srezih, kjer prebivajo Nemci, to je v Kočevju, Novem mestu, Čabru in Črnomlju blizu 11.000 Nemcev in 6000 Slovencev, šoloobveznih otrok 1919 nemških in 599 slovenskih. Naša uradna statistika govori drugače! Sicer so pa Nemci priznani mojstri v napravljanju statistik. V teh naštetih srezih, oziroma vaseh je 23 nemških razredov in 31 slovenskih; učiteljev, ki se priznavajo nemški narodnosti je 16, Slovencev 42. Toda Kočevarji smatrajo za velik greh, da slovenski učitelji, makar da poučujejo v slovenskih razredih ne znajo nemščine!

Kriza Kočevarjev ni prišla v toliko obsegu kot njihove slovenske sosedje. Za to je poskrbljeno iz inozemstva. Vsako leto odhajajo Kočevarji v Avstrijo in Nemčijo krošnjari. Tako prihajajo iz kraja v kraj in seznanjajo, oblečeni v kočevske narodne noše, okrašeni s kljukastimi križi Nemce s Kočevjem, slikajoč jim težke prilike, v katerih žive v Kočevju... Nemške in avstrijske oblasti jim gredo zelo na roko, no ja, naše tudi! Ko so temeljito podkovani z nauki hitlerjevske ideologije, se vrnejo domov, kjer s priučenim znanjem »izobražujejo« svoje sorojake. Tako se ustvarja med nemško manjšino in slovensko večino nezdravo ozračje, ki vede večkrat celo v dejanske izpade, tako kot v Koprivniku in drugod.

Le tako naprej!

—ceau.

Dramite slovanski nacionalizem! Utrujite čut slovanske solidarnosti!

Ohraniti moramo do vstajenja Rusije mladike slovanske svobode! Nevarnost za našo neodvisnost so socializem in naši medsebojni nesporazumi. Ugasiti jih je treba z bratskim soglasjem. Za srečo in procvit velikega slovanstva velja, da se pobotamo! Verujem v to tako močno, kakor verujem v to, da bomo mi Rusi končali naš stoletni spor s Poljsko.

Svetla doba slovanskega preporoda se ne sme končati s sramotnim oslabljenjem slovanske moči. Nasprotno, vrednote našega duha morajo preporoditi ostali svet!

Živi, živi duh slovanski,
bodi živ na veke!

Beograd, junija 1936.

Prof. M. Georgijevskij,
tajnik Nacionalne zveze novega ruskega
pokolenja v kraljevini Jugoslaviji.

MINIMALNE MEZDE

»Svaki dinar u povećanju nadnice — to je jedna kulturna pobjeda za sve nas, to je korak bliže jednom boljem životu, čovečnijoj ishrani, rasnoj regeneraciji i, najzad, stvaranju bolje novčane mogućnosti, ma kako ona još bila neznatna, za duhovnim usavršavanjem.« — (Slobodan Ž. Vidaković: Naši socialni problemi. Beograd 1932.)

Finančni zakon za proračunsko leto 1936-37 vsebuje več važnih socialnopolitičnih odredb, med katerimi se nahaja v § 88. tudi sledeča: »Poblašča se Ministra socialne politike in narodnega zdravja, da lahko po odobrenju Ministrskega sveta z Uredbo, ki ima moč zakona, po zaslišanju delojemalskih in delodajalskih organizacij predpiše način določevanja minimalnih mezd v zvezi z obveznim sklepanjem kolektivnih pogodb, posredovanjem in arbitražo...« S tem je bila obljubljen ostaritev enega izmed onih važnih smotrov, za katerega so se borile naše delavske organizacije že od samega početka našega skupnega življenja.

Kdor pozna naše delavske razmere, višino delavskih plač, primerja iste z za golo življenje potrebnimi stroški, bo uvidel, kako nujna bi bila zakonska določitev, da se plače v nobenem primeru ne smejo kretati izpod eksistenčnega minimuma. V eni izmed prejšnjih števk smo navedli tozadevne podatke in zato tega tu ne bomo ponavljali. Istotako mislimo, da ni potrebno govoriti o koristnosti vnašanja demokratskega duha v delovne odnose potom obveznega sklepanja kolektivnih pogodb. S tem prisilimo danes diktatorsko postopanje delodajalca (da rabimo nekoliko pretirani izraz), da se od časa do časa pomeni s svojimi delavci, ki s tem dobe nekaj dokaz svoje, enakoverdnosti, potrdilo, da niso samo služeci, temveč sodelujoči faktor gospodarskega življenja.

Mnogo zanimivejše kot sama konstatacija o potrebi zgoraj navedenih reform je pogled na naziranje, kako bi se morale iste izvesti. Obravnavanje tega problema so namenjene naše vrstice. Ogledali si bomo interese, ki jih tu srečavamo, njihove tendence, in iz tega izvedli svoje zaključke.

Minimalne mezde in delodajalci.

Splošno naziranje je, da se za določitev minimalnih mezd ogrevajo le delavske organizacije. Toda temu ni tako. Kot bomo videli, zagovarjajo isti minimalno mezdo le kot najnižjo mejo, izpod katere plače ne bi smele pasti. V ostalem pa zahtevajo svobodo akcije, možnost, da si z vsemi razpoložljivimi sredstvi (štrajk) pribore čim višje in pravičnejše plačilo za svoje delo.

Drugača pa je stvar z delodajalci. V njihovih vrstah se je rodila misel minimalnih, po možnosti za vso državo določenih mezd, prepovedi stavk in omejevanja delavskih organizacij. Čemu?

Najvažnejši so konkurenčni razlogi. Delavske plače so eden izmed glavnih produkcijskih stroškov. Podjetje, ki mora svojim delavcem plačevati visoke mezde, bo na vsak način v neugodnejšem položaju napram onemu podjetju, ki ima slabo plačane delavce. Zato ni čuda, da so razni slovenski in hrvaški industrijalci govorili o socialnem dumpingu z juga: Srbije, Bosne itd. in o nevarnostih, ki radi tega prete našemu gospodarstvu. Življenjski pogoji, ki so v vzhodnih delih države mnogo primitivnejši nego v zapadnih, povzročajo razliko v delavskih plačah, ki se je pokazala celo ob priliki zadnjih stavkovnih gibanj v treh centrih Beogradu, Zagrebu in Ljubljani, ko so bile zahteve stavkujočih v Beogradu približno za 20 do 25 odstotkov nižje od onih v Zagrebu. Razlika je tudi n. pr. med tvornico, stoječo v prenaseljenem in ono stoječo v razmeroma slabo naseljenem kraju. Radi tega se večina nove tekstilne industrije osniva v krajih, kjer prevladujejo tkzv. kajzarji, kmetski proletarijat, ki se ne more preživljati z dohodkom od zemlje, katera ga pa vendar toliko veže, da se ne more seliti iz kraja v kraj, temveč mora primanjkljaj kriti z zaslužkom v neposredni bližini svojega bivališča. Tak človek ne dela potem niti za današnjim razmeram in splošnim prilikam odgovarjajočo mezdo, temveč običajno samo za razliko, da krije ono, česar mu dom, lastna hišica in vrtiček ne moreta nuditi.

Vse to vpliva na konkurenčno sposobnost poedinih podjetij, enim daje prednosti, druge zapostavlja. Kaj je potem naravnostnega, nego da se pojavi težnja, želja, da bi v vsej državi vladali enaki delovni pogoji, da bi vsa pod-

jetja, pač z ozirom na poedine branše, imela sorazmerno iste izdatke za delovno silo.

Drugi razlog, ki je delodajalce vodil v to smer, je čisto egoistične narave. Ob prepovedi ali vsaj onemogočenju stavkovnih gibanj in ne-moči agilnih delavskih organizacij, katerih delodajalci niso nikdar podpirali in zagovarjali, ne pomeni splošna za vso državo določena najmanjša mezda samo minimalno, temveč ima tendenco, da se v najkrajšem času pretvori v normalno plačo. Saj je vendar lahko, v primeru kakega delavskega gibanja, odreči istemu vsako moralno upravičenost, češ, saj imate primerne plače, s katerimi lahko krijete svoje potrebe, kaj hočete še? To bi bila res nivelacija, enakost delovnih pogojev in nagrad, toda enakost v revščini in nezadovoljstvu. Delavec ne bi imel možnosti, da podjetnika v času dobre konjunktore prisili, da z njim podeli vsaj par mrvic kruha s svoje v tem primeru dobro založene mize. Kje pa je rečeno, da se mora delavec zadovoljiti res samo z onim najmanjšim, da nima pravice na nikake višje dohodka, ki bi mu omogočali poleg kritja čisto fizioloških potreb tudi razne druge, skromni zabavi, udobnosti in najvažnejše, izobrazbi namenjene izdatke?

Enotno ali regionalno reguliranje delovnih odnosov?

Nivelizacija bi sigurno ne vzela kot osnovo oni položaj, na katerem se nahaja n. pr. naš slovenski delavec, temveč bi vzela neko srednje, prej višje nego nižje stališče med položajema, v katerih se nahajata delavec iz vzhodnih in delavec iz zapadnih krajev države. S tem bi odvzeli našemu sposobnejšemu in naprednejšemu delavstvu velik del njegovih težko priborjenih pravic. Tega pa s stališča skupnosti nikakor ne moremo odobravati.

Naši zapadni industrijci, ki ima poleg tega še drugo bolečo točko, namreč, da je grajena s kapaciteto, namenjeno potrošnji širom naše države, ne preostane drugega, nego da s primerno racionalizacijo, izvečbanejšim delavskim kadrom in iz tega izviraajočo boljše kakovostjo svojih proizvodov kompenzira ono povečanje produkcijskih stroškov, ki izvira iz višjih izdatkov za delovno silo. Delavstvo iz vzhodnih krajev pa mora s pospešenim delom na poboljšanje svojega položaja dohiti svoje zapadne tovariše. Medsebojna solidarnost delavstva iz vse države bo mnogo pripomogla, da bo ta smoter čimprej dosežen. Potem bodo šele ustvarjena tla za enotno in enako akcijo. Kajti dokler življenjski standard ne bo izenačen, ni mogoče misliti na enotno materialno reguliranje delovnih odnosov. Možen je le enoten formalni postopek.

Delodajalci iz že preje navedenih razlogov nasprotujejo taki rešitvi, medtem ko jo delavstvo nujno zahteva, zavedajoč se, da bi v nasprotnem primeru, poskusu izenačitve delovnih pogojev v vsej državi, najbrže več izgubilo kot pridobilo. To je jasno razvidno iz resolucije Kongresa Delavskih zbornic v Beogradu (januarja 1936), kjer čitamo: »...može na predlog koje ugovorne strane da protegne obaveznu snagu kolektivnog ugovora, ...na celo područje gde postoje jednake socialne prilike za sve službodavce i sve služboprince dotične struke...« iz česar sledi, da delavstvo zahteva, da se upoštevajo posebne razmere v poedinih predelih naše države.

Iz vsega tega uvidevamo, da v današnjih razmerah ne moremo zagovarjati enotnega reguliranja delovnih odnosov v vseh njegovih poedinostih (možno so le okvirne enotne pogodbe v poedinih strokah) in je z ozirom na to mnogo pravilnejši in za delavstvo koristnejši regionalni princip, ki ga je usvojil projekt tozadevne Uredbe. S tem ni rečeno, da si ne želimo poenotenja. Ono nam je ideal, h kateremu stremimo in katerega moramo skušati doseči, kajti to je eden izmed predpogojev socialne in gospodarske homogenosti naše državne edinice. Toda dokler temu ni tako, moramo v praktičnem delu upoštevati obstoječo heterogenost. Z enostavno negacijo je ne bi odpravili, kajti ona je tu. Preteklost nam nudi dovolj primerov, kaj se je dogodilo, ako se ni hotelo upoštevati realnih razmer.

Določevanje minimalnih mezd. — Delavske sindikalne organizacije.

Ko smo s tem izrekli par načelnih misli o tem, kje naj veljajo poedine minimalne mezde in kolektivne pogodbe, nam preostane še, da si nekoliko ogledamo problem njihovega določevanja,

oziroma sklepanja. O minimalnih mezdah je stvar razmeroma enostavna. To je v glavnem stvar javnih institucij, statistike itd. Drugače je s kolektivnimi pogodbami.

Stališče delodajalcev je jasno: Nobenih punitov, nič pritiska, kar bomo dali, bomo dali, vsekakor pa čim manj. Vse to so postavili v lep okvir o potrebi nacionalne solidarnosti itd. Lepa solidarnost, ko ima nekdo, ki lahko vedno s svojim denarjem vpliva na oblast, možnost, da te stiska za vrat, ti pa moraš molčati!

Poskusi take rešitve, izvršeni prvenstveno v avtoritativno vladanih državah so, lahko rečemo, redno končali s poslabšanjem delavčevega materialnega položaja. To je razvidno iz govorov samih kompetentnih faktorjev, od katerih naj navedemo le dva. Musolini: »Mi gremo v dobo, v kateri bo človeštvo našlo ravnotežje na nižnjem nivoju svojega življenjskega standarda.« Torej nazaj! Delavstvo je treba tolažiti, ko vidi, da se niso uresničila njegova lepa pričakovanja. Goebels pravi: »Mi verujemo, da bo nemški delavec preživel ta nizek nivo mezd, ker mu bo boljše delati v režimu, ki je zgrajen na postenju, a ne na iluzijah.« Vse to v času, ko dela nemška težka industrija (oboroževanje!) z ogromnimi dobički, v času, ko so tehnokrati izračunali, da bi ob sodobni tehniki in pravični porazdelitvi dohodka zadostovalo samo štiri ure dnevnega dela in bi vsi ljudje lahko prav dobro živeli!

Če prištevamo k temu še psihično reakcijo, do katere pride v delavskih masah, ako se istim odvzame vsako možnost samostojnega delovanja in trajno nevarnost nenadnih izbruhov nezadovoljstva, ki sledi kot njena nujna posledica, potem moramo na vsak način odkloniti diktiranje delovnih pogojev od zgoraj. Z diktiranjem bi sicer morda res ustvarili navidezen socialen mir, toda to bi bil mir in red jetjnijšijee. Če že ne od vsega početka, bi se sigurno v najkrajšem času izpremenil v nekaj takega.

Danes se nahajamo v sličnem položaju kot smo bili v revolucijah 1789—1848. Takrat so široki sloji zahtevali pravico akcije v političnem, medtem ko jo danes zahtevajo v gospodarskem in socialnem pogledu. Široke množice zahtevajo, da se denarnemu plemstvu odvzame njegove predpravice in poleg politične enakopravnosti oživitvori tudi socialna, brez katere je ona prva brez pomena, morda celo ironična. In kot so prej obsojali vse pobornike takratnih idej, da so prekucuhii in anarhisti, videli v ostvaritvi njihovih idealov ogromno nevarnost, tako je tudi danes. Toda duh časa zahteva svoje in s svojim nerazumevanjem ne bomo ustavili njegovega napredovanja. Delavstvo, ki mu bo onemogočeno, da se na primeren način bori za svoje pravice, bo zapadlo v ekstreme in narod bo šele preko ogromnih žrtve in razočaranj prišel do tega, do česar bi pod razumnim vodstvom z ene in uvidevnosti z druge strani dospel lahko brez nepotrebne trošenja energije in uničevanja lastnih dobrin. Vladajoči razred mora vedno imeti toliko uvidevnosti, da postopoma deli svojo moč z nižjimi razredi, kajti v nasprotnem primeru bi prišlo do tega, da bi nam jo isti enostavno odvzeli. Poglejmo v zgodovino, na preteklost mnogih aristokracij, ki so, nasprotujoč vsaki evoluciji, izpodnesle same sebi tla pod nogami. Tako tudi danes. Ako se vladajoči razred ne bo zavedel, da se je včasih treba odreči svojih pravic, da je včasih treba nastopiti pot likvidacije svojega gospodujočega položaja, potem dokazuje, da svoji nalogi ni kos in da bo njegova usoda taka, kot je bila že usoda mnogih pred njim. Četrtemu razredu, ki s polnimi silami stopa v borbo za boljše mesto na zemeljski obli, moramo dati možnost delovanja, predvsem sodelovanja z vladajočimi razredi, da bo na ta način izgubil občutek svoje podrejenosti, se zavedel in res tudi postal enakoverden član človeške družbe.

Naj nam služijo kot opomin in dokaz upravičenosti gornje trditve besede praktičnega politika šefa angleške konzervativne stranke g. Baldwina, ki pravi, da so svobodni delavski sindikata trdnjava narodne svobode in da »ako ne bi bilo sindikatov, bi mi zapadli v popolnen kaos, ki bi vodil k propasti.«

Zato je razumljivo, da v tem pogledu soglašamo z zahtevami delavskih organizacij, ki v smislu svojih resolucij zahtevajo »...da se propisima o zaščiti radničke nadnice ne sprečavajo i omejevaajo akcije slobodnih sindikalnih organizacija...« in »...da se pravo organizovanja radnika i nameštenika v potpunosti obezbedi, te da se iz postojeeeg zakonodavstva otklone sve one odredbe koje slobodan razvitak radničkih i namešteničkih sindikalnih organizacija ometaju.«

Obenem nismo tako bojazljivi, da bi se bali besede »stavka«. V današnjih razmerah je to takorekoč edino učinkovito delavčeve orožje v borbi napram kapitalu pred katerim morajo često celo vlade skloniti glavo. Pravica stavkovanja, legalizirana s potrebnimi omejitvami / ozirom na javnokoristna podjetja, onemogočitvijo štrajkanja radi štrajka samega, pravica državnega posredovanja v velikih stavkovnih gibanjih, ki bi ogrožala normalen gospodarski razvoj, mora postati sestaven del novega načina urejevanja delovnih odnosov. Brez nje delavec ne more ob priliki pogajanj nastopati kot delodajalcu po moči enakoverdna stranka. To je nujno vezano s pojmom in svobodo razpolaganja s privatno lastnino, torej z osnovami današnjega gospodarskega reda.

Nova Uredba o minimalnih mezdah.

Ker vsebuje prednačrt Uredbe o minimalnih mezdah v glavnem vse zgoraj navedene misli smatramo, da je z njim napravljen velik korak v razvoju naše socialne zakonodaje. Morda celo prevelik. Kajti vprašanje je, da-li so naši delavci z ene in delodajalci z druge strani dovolj pripravljeni in sposobni, da lahko pravilno izpolnijo vse one dolžnosti, katere jim bo nova Uredba naložila.

Obstoja pa tudi druga nevarnost. Mnogo lepih zakonskih osnov je na zahtevo kapitalističnih krogov v naši državi že često izšlo v precej obrušeni obliki. Odbrušeno je bilo običajno vedno tisto kar je pravzaprav tvorilo njihovo socialno odliko. Spomnimo se samo na borbo, ki se je vodila okrog Obrtnega zakona. Ista nevarnost obstoja tudi za novo Uredbo.

A še nekaj. Že Montesquieu pravi v svojem delu »Esprit de lois«, da pri zakonu niso glavno njegova pisana določila, temveč duh, ki jih preveva. Mi se lahko pohvalimo, da imamo nekaj prav dobrih socialnih zakonov, toda njihova najrigorozejša določila so ostala večinoma na papirju. Ni bilo onega duha, ki bi skrbel »da bi beseda meso postala«. Ako se bo to zgodilo tudi z novo Uredbo potem z njo delavstvu ne bo prav nič pomagano. Zato se mora pri njenem donašanju paziti, da bo imela v sebi moč samostavitve, vsebovala določila, ki bodo samim interesentom, posebno delavstvu, nudila možnost, da v slučaju potrebe izsilijo njeno izvajanje, ne da bi za vsak svoj korak morali čakati na dobro voljo tako aktivnega državnega birokratizma.

Morda bo kdo ugovarjal našemu stališču. Rekel bo: danes živimo v dobi intervencionizma, čemu potem dopuščati takorekoč notranje gospodarske guerillske vojno? Saj država lahko uredi vse sama brez nepotrebnih trenj med delodajalci in delojemalci. Na videz in v teoriji popolnoma pravilno. Toda pozabiti ne smemo, da današnji državni intervencionizem ne sme iti tako daleč kot je šel nekoč s svojimi reformami n. pr. Jožef II., ki je predpisal celo koliko sveč sme gorjeti pri službi božji.

Država mora v svojih državljanih vzgajati čut samoodgovornosti. V nasprotnem slučaju bodo za vsako malenkost napadali državo, delali je odgovorno in jo v končni alineji tudi zasovražili. Zato mora država čim več nalog prepustiti v izvrševanje interesentom samim. Ona naj si zadrži pravico vrhovnega reguliranja, v poedinostih pa naj intervenira le v slučaju ko stvari nikakor ne bi hotele iti tako kot to interes celote zahteva.

Odtod izvirajo sodobne težnje po decentralizaciji državnih uprav, približevanju istih samemu narodu potom širokih avtonomij, počenši od občine navzgor. To je činjenica, ki pri gledanju na socialne probleme ne sme ostati neopažena.

PRIMOŽ TRUBAR

Prejšnji teden je preteklo 350 let od smrti Primoža Trubarja. V soboto je bila zvečer pred njegovim spomenikom majhna svečanost, ki jo je pripravila »akademski mladina«. Ta mladina je med ostalim pritrčila na spomenik tudi lovorjev venec s slovensko trobojko. Res je sicer, da je bil Trubar le Slovenec.

„Žoril se bom,
ker je življenje borba
in ker je v borbi edini smisel
človeškega življenja.“

» Stamboliški

IZMEDJU DEMOKRATIJE I FAŠIZMA

(Nastavak i kraj)

Da bi mogla da vlada, jednoj partiji je potrebna abs. većina, dakle polovina plus jedan mandat. A to je u istini, ipak jedna manjina, kad se uzme u obzir izborni sistem po srazmeri. Nesreća je za demokratiju rascepanost, veliki broj političkih partija, od kojih poneke nemaju ni svoje pravo bitisanja. Politički programi pojedinih partija jedva da se međusobno i razlikuju po sadržaju, već samo po firmi. Zato je najbolje za demokratske zemlje, da imaju dve ili tri velike partijske formacije, koje bi se smenjivale na vlasti. Na taj način bi se izvršila izvesna koncentracija narodnih snaga u partijama i dopustilo se narodu do makar kroz prozor sosmatra šta i kao rade njegovi vođi, kad se nalaze u srećnom položaju vlastodržaca. Time bi se nedoslednost pojedinaca iz te »političke klase« svela na manju meru, jer im se ne bi pružila mogućnost, da skoro neopaženo menjaju partiju i načela, kao onda, kada je veliki broj partija i frakcija.

Baš ta nedoslednost vođa, demagogija, licemernost i njihovo uveravanje o doslednosti i jeste ono što potkopava temelje evropske parlamentarne demokratije i daje joj gotovo smešan oblik. Naročito danas, kad demokratija preživlja svoje nevoljne dane radi moralnog srozavanja svojih vođa i neefikasnosti metoda u rešavanju državnih po-

slova usred jedne teške privredne depresije.

Pored političkih prava, slobodnih izbora (često samo po imenu) demokratija ima još jedino tu lepu osobinu, da dopušta mogućnost poslovanja opozicije, po čemu se i najviše razlikuje od ostalih političkih sistema. Ali kraj svega toga, današnjoj demokratiji u formi vladajuće partije stoje na raspoloženju mnogobrojno sretstva da tu opoziciju kad joj postane opasna onemogućiti, ako ne može sasvim da je uništi.

Dakle, kad se sve ovo sumira, mora se doći do zaključka, da je vlada naroda samo jedna prazna reč, jer da u demokratiji u istini vlada jedna jaka i isključiva manjina, sastavljena od ljudi koji raspolazu inteligencijom, ekonomskom nadmoćnošću i izvesnom političkom tradicijom. Pa ipak zato, i ako demokratija do danas nije ispunila svoj zadatak u stvarnosti, pored svih njenih nedostataka i obmana, demokratija se i dalje održava i brani. I to samo zato što nosi zastavu slobode. U svojoj dubokoj težnji za slobodno kretanje i izražavanje volje, ljudi rađe podnose i fikciju te slobode samo da njihova slobodna misao ne bude zarobljena u jednoj nametnutoj i dilikatorskoj ideologiji i verujući da će se najzad ipak pronaći sretstva za ozdravljenje demokratije.

II.

FAŠIZAM KAO PLOD DANAŠNJEG VREMENA. — FAŠIZAM KAO SPASILAC DEMOKRATIJE OD KOMUNIZMA. — TEHNIKA FAŠIZMA. — FAŠIZAM I RELIGIJA. — »VOĐ«-BOGOMDANI SPASILAC. — MUSOLINI I HITLER. — FAŠISTIČKA RATNA OPASNOST. — ZAKLJUČAK: DEMOKRATIJA ILI FAŠIZAM?

Fašistički pokreti nastali su, kao novi politički sistemi, u jednom vremenu opšte neuravnoteženosti naroda i države, koje je sledovalo iza strahovite svet-ske kataklizme od 1914-1918. Oni su nikli u jednoj atmosferi opšte nesređenosti, poverenja, privredne depresije i boljševičke opasnosti. Fašizam je bio u neku ruku spasilac demokratije, jer je u zadnjem času istrgao iz ruku crvenu baklju komunizma, koja je bila spremna da zapali svojim plamenom još jedanput Evropu, iscrpljenu i izmrcvarenu užasnim ratom. Samo time su fašizmi zadušili čovečanstvo. Skoro ničim više. To se je dogodilo u Italiji 1922, kada je u zemlji, kraj jedne nemoćne i nepopularne vlade, počela socijalistička revolucija, i deset godina kasnije u Nemačkoj, koja se je nalazila u oči revolucije. Teška industrija u Reichu, nalazeći se u mučnom položaju, omogućila je svojom izdašnom potporom da se ambiciozni Hitler ispne do vrha. U stvari, Hitler je bio spasilac kapitalizma isto kao i Musolini koji za svoj uspeh duguje većinu zahvalnost italijanskom bankarstvu.

Ubrzo po dolasku na vlast, fašisti su uzjahali za vrat demokraciji i zadavili je pošte su je prethodno »spasili« od crvenog neprijatelja.

Po raznim teorijama, koje su tumačile njegovu bit i karakter, fašizam bi se mogao smatrati kao neka vrsta korporativne staleške demokratije sa planskom privredom, dakle jedna modifikacija demokratije. Međutim, u praksi on nema ničeg zajedničkog sa demokratijom. Fašizam je isto toliko netrpeljiv i diktatorski kao i komunizam, službi se istim metodama kao i ovaj. U fašističkoj Italiji i nacional-socijalističkog Nemačkoj partija je identična sa državom, a u SSSR komunistička partija odnosno radnici. Razlika je u tome što u Italiji i Nemačkoj nije ograničen pristup u partiju samo jednom staležu (radničkom) kao što je slučaj u Rusiji. I jedni i drugi nastoje svim silama da uguše svaki slobodni impuls, svaki individualizam, svaku misao koja nije u skladu sa ideologijom partije. I jedni i drugi vrše kolektivizaciju masa, stvaranjem izvesne kolektivne potsvesti, koja će zameniti logiku i zasušivanje kod pojedinaca.

Gomila stupa tada u dejstvo. Ona vuče pojedince u vrtlog, koji se tu utapaju osećajno i razumno. Njihova volja postaje samo odblesak one opšte, kolektivne volje. Ali to psihičko stanje, kada je već stvoreno, mora i da se održava. Ta masa mora da bude stalno u nekoj uzbuđenosti, u nekakvom transu. Zato se utiše na njenu čutnost. Za to svrhu imaju fašisti naročite metode, naročitu taktiku i tehniku. Jedno ministarstvo, jedan veliki krug fašista mora da se bavi propagandom. Fašisti dobro znaju šta nastaje iz jednog stanja opijenosti. Stoga se oni svim silama i sretstvima služe da to stanje održe što duže jer je time uslovljen i njihov opstanak.

Što više manifestacija zajedničkog duha i solidarnosti treba da se vidi, što više pojava koje imaju sugestivnu moć na mase, što više snaznih, patetičkih reči i gestova u govorima, koji utiču na rad srčanog mišića. Narodu se mora uturiti u glavu superiornost i božanska misija njegovog naroda odnosno rase, on mora da se dovede do takve uzrujanosti da je kadar za nju učiniti sve.

U tom cilju vrši se opšta »mobilizacija duhova«. Nauka, umetnost, film, sport in obična reklama ima da služi poglavito propagandi fašističke ideje. Ko je protiv, dole sa njim, na lomaču sa njegovim delima. Ako je potrebno, neka se menja i istorija. Ako je religija opasna, neka se proganja, neka se mase odvrću od nje. Bolje je vratiti se paganstvu jer to je ipak vlastiti narodni proizvod, nije tuđe. Fašistička Italija je sklopila srećan brak sa Vatikanom, jer je u njemu dobila vernog in vrlo sposobnog pomagača. To je »Inteligens Service« fašističkog Rima. Hitlerovska Nemačka je vesekozi netrpeljiva prema rimskoj crkvi, jer joj je dobro poznata uloga katoličkog sveštenstva. To nepoverenje vaskrslo je mitološkog Odina Yotana. Možda je i on bio fašista, ali u svakom slučaju je pouzdaniji od pape.

Svi veliki narodni pokreti imaju svoju posebnu psihu. Kao i ljudi tako i narodi imaju svoje psihičke momente, koji traju određeno vreme. Ti momenti se redovno pojavljuju, kad se mase nalaze u nepovoljnim okolnostima: kad beda i nemaština pritisne ljudi i kad su vlastodržci nemoćni da im uka-

že brzu pomoć. Neuspeli pokušaji za poboljšanje i slabi izgledi za popuštanje ekonomskog pritiska izazivaju nepoverenje prema vladajućem poretku i dovode mase u ojačanje. Spora, neplodna i skupa demokratija sa parlamentarizmom počinje da ide na živce ljudima. Oni u svom nezadovoljstvu počinju da traže nove puteve, nove ljude koji će ih spasiti nesnosnog stanja. Oni postaju nestrpljivi, razdražljivi. Njihov psihički karakter već je poremećen. Svi traže izlaz, odušku.

To je najpovoljniji momenat, kad treba da se pojavi i stupi na scenu vođa. U toj opštoj grozničavosti, koje liči na epidemičko ludilo, pojava jednog takvog vođe — koji ne mora biti nikakav genije — izaziva, skoro bezrazložno, silno oduševljenje, neobuzdanu radost i nadu kod masa. One u njemu vide spasioca, božje poslanstvo i putokaz budućnosti. Otuda je i razumljiva popularnost vođa u fašističkim državama. Vođa nije teško, u takvoj psihozi, da igra ulogu bogočoveka.

Zato je i razumljiva ona bezobzirna otvorenost fašističkih vođa kad govore narodu. Zar bi, inače, mogao Musolini, posle slavnog »pohoda na Rim« u svom čuvenom govoru u Udinama 1922, da kaže smelo: »Naš program je vrlo jednostavan: mi hoćemo da vladamo Italijom.« A malo zatim da izjavi: »Fašistička država je fašistička vlada.« Zar nije tu skoro rekao: »Fašizam nije artikal za izvoz.« Tih nekoliko rečenica su dovoljne da se oseti suština fašizma. Fašizam koji vidimo na delu u Italiji i Nemačkoj nije ništa drugo nego jedan od sistema za vladanje organizovane oligarhije. On nije zasnovan na doktrinama i teorijama naučenjaka, on je proizvoljan, empirički i vezan za ličnost. Fašizam je patent njegovih vođa, rezultat njihove sposobnosti za vladanje.

Socijalistički pokreti bili su za mnoge ljude dobra politička škola. Iz jedne takve škole izašao je i današnji diktator Italije Benito Musolini. On nije nikakav zanesenjak i idealist. Naprotiv, on je vrlo realan i iskusan političar, koji je dobro ispekao svoj zanat. On poznaje svoje zanimanje do tančine. Država za njega predstavlja jedno preduzeće, u kojem je on poslovni, tehnički direktor. Svestan da od njegove sposobnosti zavisi i uspeh preduzeća, on ume ne samo da njime pažljivo upravlja nego i da saradnicima i radnicima ulije ljubav za rad. Tu leži tajna njegove organizatorske sposobnosti.

Inače po svojoj prirodi Musolini nije čovek koji želi da se dopadne masi. Naprotiv, on prezire ljudske gomile i hoće da nad njom dominira, da joj zapoveda. On je veoma nepoverljiv prema ljudima jer ima gorko iskustvo iz prošlosti. Ali njega raspinja ambicija, on hoće da vlada dokle god može, on hoće da stvara istoriju pod svojim imenom, da uđe u večnost. I on doista raspolaze zadivljujućom energijom i uticajnom snagom kojim se ne bi mogao pohvaliti njegov nemački kolega, Hitler. Jer za život Musolinija tesno je vezana sudbina fašističke Italije. Ova ga, svakako, neće preživeti.

Sa takvom psihičkom konstrukcijom dve fašističke države u Evropi predstavljaju stalnu opasnost za mir. Iako su njihovi imperijalistički ciljevi donekle opravdani, jer proizilaze iz težnje da se viškovi njihovog stanovništva plasiraju na nekoj novoj teritoriji i da se pronađu nova tržišta za viškove njihovih tvorničkih produkata, ipak je svet uznemiren zbog njihovog naoružavanja i ratničkog raspoloženja, i nepoverljiv prema porukama o miroljubivosti. Taj egoistički miltaristički i osvajački i rasistički fašizam sa svojim inkvizitorskim metodama sasvim prirodno ne može da nađe prijatelje i saveznike u velikim demokratskim zemljama Evrope i ostalih kontinenata. Zato su se danas te dve države ogradile od tešnjeg dodira sa ostalim narodima.

Kad se uporede te dve slike današnje demokratije i fašizma objektivnom, posmatraču se nameće ovakav zaklju-

čak. Današnja demokratija, sa svima svojim nedostacima, saviše je slaba i nepouzdana sva goruća unutrašnja pitanja u pojedinim državama i dovesti narode u normalan kolotek života. Ali, ako se nađe puta i načina za njeno ozdravljenje, demokratija bi svakako bila u stanju da izvrši taj zadatak.

S druge strane fašizam, koji predstavlja koncentraciju svih narodnih snaga u jednoj jedinosti partiji i koji je nerazdruživo vezan za ličnost jednog jakog vođe, ima podesniju organizaciju za brzo i efikavno rešavanje tih narodnih problema i izvođenje svoga plemskog programa. Ali, fašizam je toliko netrpeljiv, nasilnički, ekskluzivan, nametljiv, izazivački i neprirodan, da se ne može ni zamisliti u jednoj slobodoljubivoj sredini za duže vreme. On će pasti sam od sebe kad nestane vođe ali popusti uzrujanost duhova.

Demokratija će preživeti fašizam, ali ne ova današnja, građanska odnosno individualistička već jedna preporođena demokratija stvorena na novoj socijalnoj i ekonomskoj osnovi.

Zagreb

D. N. K.

Docent dr. Bajič
piše o „Naši misli“

Prvi letnik »Naše misli« je dal trudu onih, ki so list pokrenili in ga s tako ljubeznijo, pa tudi znanjem urejevali in upravljali, polno zadoščenje. S tem delom so izpolnili tisto važno nalogo, ki jih je čakala že več let; od takrat, ko je prenehal izhajati borbeni »Vidov dan«. Svojo dolžnost nasproti nacionalni omladini so ti mladi delavci pošteno opravili.

»Naša misel« je svoj uspeh, ki ga je doživela takoj v prvem letu izhajanja, tudi zaslužila. Široko obzorje so dokazali njeni uvodniki, ki so z doslednim idealizmom pojasnjevali stališče nacionalne omladine nasproti vsem važnim vprašanjem našega časa. S pošteno voljo, pravim spoznavanjem odgovornosti in zdravim optimizmom se je list posvetil oblikovanju socialnega nazora nacionalne mladine. V tem pogledu je »Naša misel« orala ledino, hoteč na mesto posnemanja tujih vzorov in praznega navdušenja postaviti trezno, prepričevalno in če je bilo treba tudi bridko resnico, za katero je sama stremela in jo z lastnimi močmi hotela dogmati. Tudi sveža, vsestranska polemika v listu je dokazala, da vidijo njeni uredniki preko meja dijaških društev in njihovih bojev v vse naše javno življenje. Močno poudarjeno neodvisnost od vseh in vsakogar smo opazili pri obravnavanju vseh problemov. Ta neodvisnost je morala veseleti vsakogar, ker ni bila zgolj neodvisnost besedne opozicije, marveč izraz odkrito in dosledno izpovedanega nazora.

»Naša misel« obeta postati ne samo nenadomesljiva šola za neodvisno nacionalno mladino, ki se na ta način učijo misliti, pisati, delati, voditi in biti odgovorna ter se na ta način pripravljajo za javno delo. Postala bo nekaj več: duhovno jedro, okoli katerega se bo ta mladina zbirala, da se uveljavlja v svojih vrstah in izven njih. Za vse ostale pa visok svetilnik mladinskega idealizma.

Priv. docent dr. S. Bajič.

VAŽNA ZAHVALA

Prebirajoč pred kratkim izdano knjigo prvega dela rimskega prava, smo naleteli v predgovoru na sledeče besede: »Prva in največja moja zahvala gre Bogu, ki je scientiarum Dominus, za njim pa Njej, ki je Sedes Sapientiae...«

POLITIČNA AKCIJA IN SOLSKI USPEHI

Znano je, da je dosegel največje uspehe v svoji politični akciji g. Dragoljub Jovanović, voditelj levega krila zemljoradniške stranke v združeni opoziciji, v Pirotu in okolici.

Solski uspeh na srednji šoli v Pirotu je bil obupen. Z uspehom je končalo šolo po naših informacijah le 15% učencev.

Vprašamo se, ali ni to mogoče posledica politične akcije g. Dragoljuba Jovanovića in njegovih velikih uspehov.

KLERIKALIZAM U HRVATSKOJ I SRPSKOHRVATSKI ODNOSI

Preporučujemo Vam da ovaj članak pročitate u vezi sa knjigom g. Veljka Kuprešanina koju prikazujemo u našnjem broju. — Op. ur.)

»Prava hrvatska narodna politika zah-tjeva puno oslobođenje od klerikalizma...«

Istorija klerikalizma u Hrvatskoj veoma je zanimljiva. Klerikalizam u Hrvatskoj nosi sve odlike lukavoga jezuitizma koji po jednom određenom planu, sistematski, provodi svoju borbu i neuvršćuje položaj, ne gledajući ni na kakve žrtve, najmanje duhovne i materialne naravi. Ovo današnje doba tzv. Hrvatskoga pokreta ili Hrvatskoga preporoda znači u razvoju klerikalizma u Hrvatskoj njegovu kulminacionu tačku. U mnogome, ova doba znači preporod, renesansu i trijumf klerikalizma koji je Stjepan Radić u svoje vrijeme svojom narodnom, seljačkom i slovenskom politikom suzbio u najuže granice. Klerikalizam je oduvijek za pravu hrvatsku narodnu svijest značio najvećeg neprijatelja. Anacionalan s jedne strane, a internacionalan s druge, ispunjen i vodjen jezuitskom logikom koja bazira na »cilj opravdava sredstvo« on se lukavo prikriva nacionalizmom, da bi ga u isti mah i sramno izdao. Klerikalizam čini izdaju nad pravim nacionalizmom onog trenutka čim ga prima kao svoj pokrivač i govori u njegovo ime. A hrvatski nacionalizam je najteže osjetio toga svog zaštitnika. Posljedice te zaštite se očituju danas, kada je, doduše, hrvatstvo u punom jeku, ali kada nije nikada bilo dalje od samoga sebe, jer danas klerikalizam tumači njegov smisao, zadaću i ciljeve. Prava hrvatska narodna politika zahtjeva puno oslobođenje od klerikalizma koji je sputava i nastoji svakom prilikom da uguši njenu narodnu misao prikrivajući je jezuitskim falsifikatima. Danas, doduše, već opažamo sa strane hrvatskih seljačkih vodja i političara izvjesne znakove suprotstavljanja duhovnom imperikalizmu klerikalizma koji, u zajednici sa svojim stalnim trabantom, frankovlukom, ernozitim separatističkim hrvatstvom, guši čitavu Hrvatsku. Seljački vodji i političari nastoje da oslobode duhovni život narodne Hrvatske ropstva koji mu je nametnuto klerikalizmom, ali to su još uvijek samo pojedinačna nastojanja koja su daleko od potpunog oslobođenja. Za potpuno oslobođenje Hrvatske od klerikalizma biće bezuslovno potrebna odlučna borba svih naprednih elemenata, jer je klerikalizam žilav, moćan i opasan neprijatelj, usko vezan sa svakim reakcionarstvom, a isto toliko opasan kada je pritajan kao i tada kada buktu svom snagom i prijeti inkvizicijom, opasan tim više u sredini koja je u zdravom rasudjivanju prilično zaostala i koja mu je time u njegovom radu glavni oslonac.

Smatramo da će naprednog slovenačkog čitaoca zanimati uloga klerikalizma u srpsko-hrvatskim odnosima Hrvatske, pa zbog toga i pišemo ovaj članak. Želimo da iznesemo nekoliko glavnih crta iz naše skore srpskohrvatske prošlosti o kojoj se danas u ovim krajevima nerado govori ili, ako se govori, govori se onako kao što uglavnom nije niti je moglo biti.

Ilirizam i 1848.

»Mržnja medju hrvatskom i srpskom gospodom tako je nerazumna i nerazložna«, piše Stjepan Radić u svojoj knjižici »Kako ćemo iz našega zla u dobro«, »da o njoj ne bi bilo vrijedno govoriti, kada ta mržnja ne bi već kroz lude novine i nevaljale knjige prodirala i u sam narod...« Ali ima mržnje koja se u narod ubacuje s jednim određenim i proračunanim planom, koja ima svoje zasebne i po narod sudbonosne ciljeve i koja je najopasnija sila razjedinjavanja širokih srpskohrvatskih narodnih nizina. One sile koje razjedinjuju gornje slojeve, razjedinjuju i narod, samo što preko njih ulaze u narod.

U srpskohrvatskim odnosima, crkva i njeni službenici vršili su značajnu, ako ne često i odlučnu ulogu. Prvenstveno katolička crkva. U istoriji razvoja srpskohrvatske narodne misli, slobodnjačke i slobodoumne, katolička crkva u ovim krajevima bila je onaj faktor koji se često kao golemi kamen preprečio između srpstva i hrvatstva. Tek su bili rijetki, ali i veliki njeni pojedinci oni koji su svojim umom i narodnim osjećanjima uspjeli da budu spona između jednoga i drugoga. Već za prvih dana hrvatske misli, tada ilirske, tačno je oči-

jenjeno golemo značenje katoličke crkve u narodnoj stvari. Tada još nije bila u tolikoj mjeri izražena misao rimske propagande i bečke vlade o pionirstvu hrvatskoga svećeništva među balkanskim, pravoslavnim Slovenima, premda je propaganda živo djelovala da pridobije, uz pomoć bečke vlade, pravoslavne Srbe, što se činilo nejanput i grubom silom. Ideja ilirizma uglavnom je bila slobodna, pa štaviše toliko slobodna da je bila optuživana kako će Hrvate prevesti u okrilje pravoslavlja, naročito pravoslavne Rusije. Oni narodni svećenici koji su prihvatili ilirsku misao bili su joj najgorljiviji i najbolji propagatori. Hrvatska je bila u taj mah slobodna od Rima, pa je tada bila i najbliža pravoslavnome srpstvu. To je bio preduslov za velike događaje u kojima su 1848 učestvovali i Srbi i Hrvati. Otstranjujući vjersku netrpeljivost srpstvo i hrvatstvo moglo se sjediniti, jer u stvari jedino što ih razjedinjuje to je crkva, istočna i zapadna. U svim manifestima od 1848 to je naglašeno. Svećenici su određena velika i narodna zadaća, pa se hrvatsko i srpsko svećeništvo našlo na zajedničkom poslu. I ne mala je njihova zasluga da su Srbi i Hrvati u velikim događajima 1848 g. istupili kao jedan narod. Kada se ban Jelačić spremao da predje sa svojom vojskom Dravu, on je uputio narodu manifest, štampan i latinicom i ćirilicom, u kome, između ostaloga, kaže i ovo: »Osobito skrb preporučam vama svećenici i jedne i druge crkve! Vaša se vlast proteže i na srca i na duše, vi imate ravnati puk i podučavati ga: ravnajte ga na korist domovine, uništajte u njemu bratsku mržnju poradi raznoga vjerozakona i podučavajte ga o potrebama vremena svoga...« To je, dakle, bila zadaća hrvatskoga i srpskoga svećeništva. Ispunjujući tu zadaću ono je postajalo narodno svećeništvo.

1848 je puna manifestacija ne samo uzajamnosti i bratstva Srba i Hrvata već i njihovih dviju crkava. Istorijska i idealna slika u tim odnosima jest ona kada je patrijarh srpski Josif Rajačić ustoličio bana Jelačića. Prikaza tog istorijskog događaja bile su pune sve naše tadašnje novine srpske i hrvatske. I srpstvo i hrvatstvo osjetilo je i shvatilo svu veličinu značaja tog događaja. Tada se srpstvo u ovim krajevima moglo u svemu smatrati jednako pravnim sa hrvatstvom, a naročito u pitanju crkve zbog koje je vijekovima bilo sa strane propagande proganjano i uznemirivano. Stanje i odnosi crkava i njihovih službenika u 1848 za normalan razvoj srpskohrvatske misli bili su idealni. Tako se najljepše, te znamenite 1848, pokazalo kako oni isti faktori koji djeluju razjedinjujuće, mogu da budu, podređeni općim narodnim interesima, najodlučniji faktori spajanja i ujedinjavanja. 1848 bila je to katolička i pravoslavna crkva i to zato, jer su i jedna i druga ostale usprkos svih intriga i denuncijacija narodne i identifikovale se sa narodnim ciljevima. Budući je pravoslavna crkva Srba i onako narodna crkva, a njena misao oduvijek bila narodna misao, to je zasluga katoličke crkve u Hrvatskoj g. 1848, uzimajući njen opći, kozmopolitski karakter, veća i značajnija. Misao koju su podjednako izražavali i Srbi i Hrvati. »Krv neka nas dakle u svetost vezi drži, a svaki neka Boga slavi, kako nalazi da se ono presveto sušestvo od njega najbolje slaviti može...« izražavale su obje crkve. Zato je i katolička crkva Hrvata bila za Srbe »sveta rimokatolička crkva«. »Zora dalmatinska«, 1848, smatrajući odnose srpskopravoslavne i katoličke crkve zauvijek uredjenima, pisala je ovako: »... Zatim budu svitli ban i sveti patrijarh od ushićenog naroda na rukama u podobro daleku crkvu sv. Marka slavodobitno odneseni, gde je presv. g. Mirko Ožegović, senjski biskup, posl. dvista godina opet jedanput u Zagrebu svetu misu u narodnom milom jeziku otpojao. Zatim svi skupa odoše u istočnu crkvu, da se tamo također pomole Bogu i da mu zahvale na toj milosti što nam je takvog oca udilio i kao znak da su braća istočne i zapadne vire jedno srce i jedna duša u više tjelesa, i da će tako, ako bogda, na vike ostati, a proklet bio onaj u zemlji crnoj, ko bi braću pomirenu i složenu hotio zavadi i razdiliti...«

Uloga Rima i Beča posle 1848. — Štrosmajer

Nažalost, odnosi crkve iz 1848 nisu ostali i nadalje takvi. Uskoro, pod uticajem rimske propagande i bečke politike, čiji su se ciljevi odjve na Balkanu oduvijek podudarali i upot-

punjavali i u stvari značili, a i danas znače, jedno te isto, crkva katolička u Hrvatskoj skreće sa svoje linije od 1848 g. i ostavlja pravoske narodne crkve koji je kroz kratko vrijeme slavnu. Time ona ponovo gubi karakter hrvatsko-hrvatsko bratstvo manifestuje u svojim najljepšim osebinama. Politika Beča i katoličke rimske propagande djelovale su smišljeno i proračunano. Ali, ono što je najkobnije, sredstvo i oružje u rukama ovih najvećih neprijatelja narodnih polagano je postajalo hrvatsko katoličko svećeništvo koje se moralo udaljiti od srpskoga, jer mu je bila određena zadaća, da baš ono postane pionir te i takove nenarodne politike udruženoga Rima i Beča. Kako je pravoslavno srpstvo najveća prepreka ovakvoj politici, to je i prirodno da je i sva sila udarila nanj, i da se je ono žilavo i otporno suprotstavilo ne direktno Rimu i Beču, već onima koji su bili u našim krajevima nosioci njihovih aspiracija. Time se, logično, produbljivao; jaz između srpstva i hrvatstva, a naročito u širim slojevima, gdje se nijesu mogli ni protumačiti ni shvatiti uzroci ovakvog stava hrvatskog svećeništva i jednog dijela hrvatstva koje je ono za sobom povel. Odatle i sumnje i pozornost pravoslavne crkve i prema najvećim pojavama u hrvatstvu, jer je ponovo osjetila opasnost koja joj prijete. Veliki vladika J. J. Štrosmajer, koji je čitavoga svoga vijeka služio narodu i narodnoj stvari, u poslanici 1877 god. između ostaloga kaže: »... No pravi bi hudočnik bio, tko bi se vjerom našom poslužiti hotio, da nas zamrazi i razdvoji... Cilj svete vjere jest, da najsvetijim i najnježnijim vezom braću u jedno spoji... Zadaća svete vjere jest, da u ime božje ljude miri, predsude briše, i strasti ljudske blaži, da goruće ugljevlje, kao što sveto pismo veli, pod uzglavlje jednorodne braće stavlja, da vinom i uljem bratske rane pere i umiva. Vjera, koja bi kadra bila razdor među braćom sijati, ne bi bila vjera, nego puko praznovjerje, ne bi bila istina božja, nego bludnja ljudska. To je braćo, što mi učiti, čega se mi u zvanju i životu našem držati imamo...«

Antisrpska propaganda i ekskluzivno hrvatstvo. — Metode klerikalizma

Tako je veliki vladika odredio zadaću narodnog svećenika. Razumije se da takav narodni svećenik nije bio po volji ni rimskoj katoličkoj propagandi ni bečkoj politici, jer njih dvoje ima druge ciljeve. Nasuprot ovog narodnog svećenika oni stavljaju svoga, koji u stvari nije ništa drugo, nego agent njihove zajedničke politike na Balkanskom Poluostrvu. Ovu tudjinsku i nenarodnu politiku trebalo je prikriti nekim narodnim plaštem, a taj se našao u kasnijem ekskluzivnom hrvatstvu. Rimska propaganda i bečka politika identifikovale su se sa njegovim ciljevima, pa su se i teritorijalno međusobno poklapali. Bečka je politika svoje aspiracije od 1878 učinila i aspiracijama hrvatstva, i nastojala je da narodnost hrvatsku izdjeli od srpske, da od jednoga naroda učini dva, oprečna u svemu, pa tako i u svojim narodnim interesima i ciljevima. Rimska propaganda stvorila je u ovim krajevima klerikalizam koji je stavila u službu bečke politike i po njoj tumačenoga katoličkoga hrvatstva, pa se tako pojam Hrvat poklapao sa pojmom katolik, a oba sa tudjinskim interesima u našim krajevima. Razumije se da su i rimska propaganda i njen hrvatski klerikalizam i bečka politika Srbe proglasili svojim najvećim neprijateljima, a bečka politika, znajući dobro da su Srbi najžešća i najteža smetnja realizaciji njenih ciljeva, proglasili su ih takovima i u stvari realizacije velikohrvatskih ideala. Za prave i istinske narodne borce u Hrvatskoj, kojih je uvijek bilo, taktika i Beča i Rima bila je odviše providna. No, oni su u svojoj borbi dobili jakog protivnika, klerikalizam, koji je naročito kroz svećeništvo u narodne mase unosio po planu smišljene predrasude i gledao da ih što više odijeli i onemogući svako zbliženje koje bi se protivilo ciljevima Rima i Beča. U masi su metode klerikalne propagande bile raznovrsna zastrašivanja enostranim kaznama, vrazjim andjelima, luciferima, vječnim kaznama pečenja i kovanja, zatim falsifikovanje hrvatske istorije i velikih ličnosti hrvatskih. U svojoj propagandi klerikalizam je izobličio hrvatsku narodnu misao i takovu kakovu je pomoću Beča i Rima stvorio suprotstavio srpskoj narodnoj misli. Klerikalizam, koji je u stvari internacionalna pojava, u Hrvatskoj se prikriva hrvatskom narodnosti, pa mu i uspjeva da jedan dio njen povrgne svojim interesima, ukazujući jezuitskom logikom, da se bori za njenu

slobodu, premda to nikada nije nigdje ni za koga čino. Furtimaštvo je specialan izraz stvoren za klerikalizam u Hrvatskoj koji ujedno i najbolje označava karakter njegov. Znajući dobro ciljeve i pozadinu klerikalizma, a imajući u vidu pravu i čistu narodnu misao, napredno i narodno hrvatsko moglo je da kaže: »... istočni grijeh klerikalaca jest što svagdje rade proti slobodi i slobodnom razvitku naroda i naroda...«. - nnoepn nvqiq viumlhwymhwhm proti narodnim interesima.« Taj istočni grijeh klerikalaca Hrvatska je najbolnije i najteže osjetila. A isto tako i Srbi u njoj kao i svagdje tamo gdje su izmješani sa Hrvatima i gdje je interes Beča i Rima da uhvate što čvršće tlo bez obzira na metode koje će im za to poslužiti. Zbog toga su odnosi Srba i Hrvata u Bosni bili najzategnutiji, jer je i Beč i Rim Srbima suprotstavio svoju politiku u Hrvata i učinio ih nosiocima svojih tudjinskih planova služeći se najviše i najuspješnije katoličkom crkvom. Pokazalo se da je klerikalizam tim agresivniji što su odnosi Srba i Hrvata zategnutiji, a slabi kada se ti odnosi normalizuju. Pobjeda prave narodne misli bila je uvijek poraz klerikalizma i politike koju on pretstavlja. A u tome i jest najosnovnija kontradikcija između pravoga i njegovoga hrvatstva koje je uvijek nastojao da prikrije u falsifikatima, u zabludama i klevetama, jer za ciljeve kojima služi ne može da se koristi drugima već samo takovim metodama. Rim je vodio borbu protiv pravoslavlja, a Beč protiv Srba i srpske misli o slobodnoj i samostalnoj narodnoj državi. I jedan i drugi upotrijebili su kasnije izrodjeno ekskluzivno hrvatstvo marke Jozne Franka, da prikrije njime svoj otvoreni rad. Ali prava hrvatska misao solidarisa se sa srpskom i proglašila se identična s njom. To je bio poraz i Beča i Rima i zato su uvijek i nastojali da kroz hrvatski klerikalizam i Frankovo hrvatstvo Hrvate drže odjelite od Srba i svaki njihov spor bio im je u interesu, jer su i Beč i Rim iz toga uvijek izbijali najveću korist.

Zaključak

Idealna slika sloge i ljubavi dviju crkava iz 1848 g. ostala je samo lijepa i istorijska uspomena koja se nije više ponovila, jer je u takvom događaju i Rim i Beč vidio svoju najveću opasnost. Zato kasnija izreka »daleko od Rima« ne znači ništa drugo, nego opet bratstvo i ljubav crkava koje treba da budu odlučan i značajan faktor u međusobnim dobrim odnosima Srba i Hrvata. Samo takove crkve mogu da služe pravo narodnoj stvari. »Služenje narodu služenje je Bogu«, tu je misao izrazio J. J. Štrosmajer i zato je ostao najveći narodni svećenik koga se i danas boje i zaobilaze oni koji crkvom neće da služe narodu već tudjinu. A baš zbog toga što smo jedan narod dviju vjera, crkve naše treba da budu prožete najdubljim osjećanjima hrišćanstva. Nezavisna Hrvatska rimskoga klerikalizma i bečke perfidije jest očigledna lukavština, kad ne bi već i svako takvo poimanje Hrvatske bila zabluda protiv koje su se borili najveći umovi i najnarodniji ljudi Hrvatske, pa i ovdje treba ponovo reći: Srbi i Hrvati su jedan narod, sa dva imena, sa dvije vjere, ali sa jednom narodnom zajednicom, izvan koje i bez koje bi bili samo plijen narodnih neprijatelja i oružje u tudjini rukama.

Rimski klerikalizam bio je oduvijek veliki neprijatelj hrvatske narodne misli, pa je takav i ostao. Prva hrvatska misao je široka i slobodnjačka, pa bilo to i u svom najsuključivijem obliku. Nije čudo da je A. Starčević bio najizrazitiji antiklerikalac, a njegovo hrvatstvo tolerantno do skrajnosti, jer nije služio ni Rimu ni Beču nego je bio i protiv Rima i protiv Beča. Što se danas hoće drugačije i što se pušta da klerikalizam tumači Hrvatsku i da joj on daje smisao, znači da su ponovo nadjačale sile koje su bile gotovo potisnute. Ali, pitajući se za koliko dugo, jer smo već istakli da je klerikalizam bio najjači i najnasrtljiviji kada su odnosi srpskohrvatski bili zategnuti i zatrovani, a da je slabio tada kada su se normalizovali. Istorija se ponavlja i u ovom slučaju...

Zagreb.

Iliricus.

ČISTA RESNICA

S častne tribune so padle pretekli teden v Mariboru sledeče besede: »Bolj kot širokih cest, bolj kot dobre kupčije smo potrebni svetnika.«

Besede dostojanstvenika slovenske JRZ...

PISMO IZ FRANCIJE

Sedaj, ko je že preteklo nekaj časa od parlamentarnih volitev in je Léon Blum že sestavil novo vlado, se še vedno sprašujemo: katere sile vladajo in bodo vladale v Franciji?

Volilne razmere so privedle na oblast stranke, ki imajo svojo posebno koncepcijo, vsled katere se morejo interesi Francije smatrati le funkcija interesov internacionalnih organizacij.

Komunizem je podvržen III. internacionalni v Moskvi. Socializem je podvržen II. internacionalni. Radikalizem je podvržen internacionalni masoneriji, Generalna zveza dela (Cg+), organ francoskega sindikalizma, se je spojila z generalno unitaristično zvezo (Cgu), ki je komunistična, iz česar sledi, da zavisi od boljšeizma.

Te sile vladajo in bodo vladale Francijo. Od njih zavisi delo nove vlade. Z upravičenostjo se vprašamo, kako bo nova vlada upravljala in branila ter skrbela za interese Francije. V sedanjih mednarodnih situacijah bi bilo treba voditi francosko nacionalno politiko, politiko vojaške pripravljenosti in politiko nacionalne vzgoje francoskega ljudstva.

Znani so obsežni načrti, ki jih misli izvesti nova francoska vlada. Zanimive so tudi izjave njenih članov, izmed katerih je zlasti zanimiva izjava o razorožitvi, o kateri nihče več ne govori v Evropi in izven Evrope.

Volilni skrutinij je dal oblast imenovanim strankam. Toda velik del francoskega ljudstva in, vključno volilnemu skrutiniju — tako mi mislimo — njegov največji del bo ostal zvest tradicijam, svojim življenjskim interesom in pameti.

Opozicija bo v bodočnosti igrala veliko vlogo. Njena največja napaka bi bila, ako ne bi bila enotna radi neznanih koristi in malenkostnih parlamentarnih ambicij. Izbirati bo mogla samo dvoje: bodisi ostro nastopiti za francoske nacionalne interese, bodisi dopustiti revolucijo, katere prvi znak je bila zadnja stavka francoskega delavstva.

—č.

Ženevski mladinski kongres

Razni mednarodni omladinski kongresi vedno zelo razgibajo študentske mase. Nastane neke vrste nervoznost, ki se polasča vseh. Vse se mrzlično pripravlja: snujejo se odbori, zbira se material in ne na zadnjem mestu — finančna sredstva. Ali je to navdušenje, ta mrzličnost porojena iz res čistega razumevanja in zanimanja za stvar, ali pa je ves manevar maska, pod katero se skrivajo vse drugačni interesi, je težko reči, ker je odvisno od prilik, ki so povsod raznolike.

Nekaj podobnega se dogaja v zadnjem času. Ženevski omladinski kongres za mir, o katerem smo že poročali, je ono gibalno, ki vnaša v naše, zlasti akademske vrste, ono mrzličnost. Ustanavljajo se inicijativni odbori: Maribor ga že ima, obeta se v Ptuj, Celju in drugod. Povsod se vrše velike priprave, vodijo v tem pogledu gotovo Zagrebčani, ki so izdali že nebroj proglašev, v katerih pozivajo javnost, da podpre moralno in finančno hrvatsko mladino, da bi kot »hrvatska delegacija« dostojno zastopala »hrvatske interese«. Zanimiva stvar, če pomislimo, da je Pripravljalni odbor za kongres razposlal povabila, v katerih stoji, da se smejo kongresa udeležiti le državne delegacije. Prepričani smo, da bo radi tega prišlo do zopetnih nesoglasij med različnimi delegacijami, ki se bodo znašle v Ženevi. Sicer je to za nas že nekaka tradicija, vendar pa je že čas, da se s tem prekine. Želeti bi bilo, da se merodajni faktorji za stvar pobrigajo in naredijo konec žalostnemu slovesu, ki ga radi

podobnih malomarnosti v inozemstvu uživamo.

Pa si oglejmo prilike pri nas v Ljubljani. Izgledalo je, da med nami ni zanimanja za stvar, da se iz mlačnosti za podobne probleme, kot je n. pr. svetovni mir, ne bomo iztrgali in dali možnosti, da se naša mladina udeleži kongresa v Ženevi, že takoj v začetku slovo.

Vendar se je zganila naša akademska mladina. Že precej časa so se vodili razgovori o osnovanju inicijativnega odbora, ki naj bi pripravil teren, da pošlje vsaj naša univerza nekaj svojih akademikov na kongres. Pretekli teden so bili ti razgovori realizirani. Društvo slušateljev juridične fakultete je v dogovoru z Akademskim klubom za Društvo narodov (to društvo v zadnjem času ni mnogo delovalo) sklicalo sestanek vseh akademskih kulturnih in strokovnih klubov. Na tem sestanku je bil likvidiran inicijativni odbor na Ženevo, ki je bil sestavljen ob priliki predavanja zagrebškega akademika Frankovića in ki po mnenju zastopnikov društev ni bil upravičen vršiti te posele ter izvoljen nov odbor, v katerega je prišlo dvanajst zastopnikov akademskih društev. Na prvi seji je bil nato izvoljen ožji odbor, ki mu predseduje g. Drnovšek Bogdan. Ta odbor, ki ima poverenje vseh akademskih društev, med njimi tudi Akademskega kluba za Društvo narodov ter Društva za pospeševanje ciljev Lige narodov (mestni odbor ljubljanski), ima nalogo, da pripravi v prvi vrsti sodelovanje akademske omladine z ljubljanske univerze v Ženevi. Druga njegova naloga je, da poživi delo Akademskega kluba za Društvo narodov. Naloga, ki si jo je zastavil odbor, ni baš malenkostna. Dejstvo, da so na naši univerzi v zadnjem času vladala precejšnja nasprotstva med poedinimi strujami, mu bo otežkočalo delovanje, ker mora pri sodelovanju upoštevati vse akademske. Enako bodo morda nastale težkoče pri izdelovanju referatov in spomenic, ki jih bodo pripravili naši delegati. Vendar pa kljub temu, da smo popolnoma kritično ugotovili stanje na naši univerzi in težavno nalogo, ki jo ima Akcijski akademski odbor za mirovni kongres v Ženevi, želimo, da bi imel uspeha in bi v primeru, da mu bo omogočeno oditi na kongres v Ženevo, tam dostojno zastopal naše interese in zahteve. D.

»Naša misel« bo imela na tem kongresu svojega posebnega dopisnika. Radovedni smo, kako izgledajo takšne »manifestacije za ogroženi mir«. — Op. uredn.

»Mo iskreno i strasno voli
Istinu, Pravdu i Otadžbinu,
slobodan je i neustrašiv
kao Bog.«

Petar Hočić

MIMOGREDE

MODERNI KOZMOPOLITIZEM

»Mlada pota«, glasilo slovenske mladine — mi bi rekli levičarske — govtavljajo v obračunu, ki so ga položila ob izidu svoje desete številke: ... »Mladi člani Sokolskega naraščaja navdajeno izjavljajo, da ni v listu prav ničesar, kar bi nasprotovalo njihovim nazorom. Imamo vedno več pristašev med kršćansko socialistično mladino, ki soglašajo s sodelovanjem v vseh stvareh, ki nas združujejo. Marksistična delavska mladina hoče razširiti ozek okvir svojega delovanja in stopati po dogovorjenem programu z ostalo mladino v isti vrsti.

Katoliška in liberalna kmetska mladina in dijaki segajo po listu. ... »Prepričani smo, da ni daleč čas, ko se bodo znašli v prisrčnem objemu vsi svobodoljubni mladi slovenski ljudje. Zato ponujamo svojo bratsko roko vsej kršćansko-socialistični, nacionalni, marksistični, katoliški in demokratični mladini in to vabimo na iskreno sodelovanje.

»Mladim potem«, ki so znašle tako imenitne limanice svetujemo, da dajo ta svoj izum pravočasno patentirati, ker marsikje se bo gotovo rodila želja ukrasti ga. Morda jim bo uspelo ujeti tako različne ptice. Vemo samo to da jim ne bo uspelo zvabiti tistih, ki si še niso na jasnem če temelji vse to na naivnosti »Mladih poti« ali pa na domnevani neumnosti drugih.

TUDI MI VEMO

Ko je dopisnik »Politike« zaprosil g. Léona Bluma na zasedanju DN za poseben razgovor, ga je ta sprejel na sledeči način:

»Vem, kaj je »Politika«. Pojdimo v stran!«

(»Politika«, 2. VII. 1936.)

UNIVERZIT. BIBLIOTEKA: 7.500.000 DIN

Baje bo stala beatifikacija A. M. Slomška samo 8 milijonov dinarjev.

Prepričani smo, da se bo revno slovensko ljudstvo tudi v tem primeru obrnilo na državo.

G. dr. Vlatko Maček, vod:

»... Sada sviče zora, biče skoro i sunca! Biče skoro i slobodna Hrvatska i njezina sadržina: socialna pravica hrvatskom narodu...«

Komentar: smemo li mi šta reći?

»Politika«, 29. 6. 1936.

Umoljeni smo da objavimo:

TIPOVI

U poslednje vreme, otprilike od marta ove godine, počele su se o meni pronositi razne glasine. Nesamo u Ljubljani nego, kao što sam se uverio, i u Zagrebu i u Beogradu. Nije mi još uspelo da pronađem inicijatora te besramne kampanje (svak se izgovara da je to i to čuo od kog drugog) ali sam primetio da su pojedini raznosiooci ovih ordinarnih laži članovi »Zbora« i, u Beogradu, »Ornasa« (time ne želim da okrivim organizacije kao takve).

Koliko sam dosada doznao, priča se za mene ovo: 1. da imam vrlo mutnu prošlost; 2. da imam neke sumnjive političke veze preko kojih sam dobijao, i još dobijam, razne novčane potpore; 3. da u Ljubljani nisam došao svojevoljno nego po nalogu »jedne od prijašnjih vlada« (ja sam došao u Ljubljani, iz Čehoslovačke, u novembru 1932) i to »u naročitoj misiji«; 4. da sam, kao tajnik Centralnog akcionog odbora za ljubljanski kongres, u »saradnji« sa blagajnikom istog odbora, izvršio neke novčane mahinacije; 5. da sam Židov ili, bar, židovskog porekla. — Verovatno se priča još štogod ali mi je zasada dostavljeno »samo« ovo.

Ne pada mi na pamet da se »opravam« od ovih »optužbi« jer su toliko glupe i prostačke da se čovek mora iznenaditi pred maloumnošću onih koji ih šire. Kad bih ja koga hteo da ocernim, svakako bih pronašao kakve stvari koje su bar i malo verovatne. Hteo bih samo da kažem: moja prošlost leži pred svakim ko ga zanima kao otvorena knjiga; kad bih dobio »razne novčane potpore«, živio bih malo drukčije nego što danas živim; tačka 3 je isviše idiotska a da bih uopšte šta mogao reći; a da sam Židov ili židovskog porekla — neka gospoda nabave moju fotografiju.

Sa huljama i nitkovima ja nemam običaj da razgovaram. Ali, već mi je dosadilo da svake nedelje čujem po koju »novost« u vezi sa mojom »prošlašću«, sa mojim radom ili, najnovije, sa mojim poreklom. Pa ovo pišem da bih javnosti pokazao do kojeg niskog stepena može da se sroza »akademski građanin«. Toliko duhovnog kretentstva i takve svinjarske klevete

nećete naći ni kod poslednjeg balkanskog cigana.

Bio bih zahvalan svakome koji bi mi, bilo usmeno bilo pismeno, saopštio i druge umotvorine ovih mojih žalosnih prijatelja. Nameravam, naime, da ceo material, kao naročiti kuriozitet, stavim na raspoloženje Patološkom institutu univerziteta.

U Ljubljani, 25 juna 1936.

Rikard Marušić

P. s. Verovatno su ovi tipovi izabrali baš mene jer im izgledam najopasniji; tu bi ih rado umirio: ja ću im postati još mnogo opasniji nego što oni misle.

Naproseni smo, da objavimo:

Slovenski mladini in javnosti ob mirovnem ženevskem mladinskom kongresu

Današnja mladina je priča vsem strahotnim posledicam, ki jih je povzročila svetovna vojna. Države zmagovalke same so uvidele, da je svetovna vojna uničila njih lastno gospodarstvo in blagostanje ter je ves svet pognala v kaos. Toda vse to še ni izmodrilo nekaterih narodov, ki hočejo ves svet pahnuti v novo vojno, v kateri bi se Evropa pogreznila v še večjo gospodarsko in kulturno propast.

Prav mladina je v prvi vrsti poklicana, da prepreči to novo vojno in se bori za mir, ker ona nima v sebi tistih nasprotstev, ki jih je imela generacija pred nami. Mladina v svoji pravičnosti zahteva pravično ustvarjanje mednarodnega položaja in radi tega širi mirovno idejo.

Že letos 29. februarja in 1. marca se je zbralo na mirovni konferenci v Brislju 316 delegatov iz 20 držav, ki so predstavljali mladinske organizacije različnega svetovnega in političnega prepričanja. Tega zborovanja se mi Slovenci nismo mogli udeležiti radi denarnih težkoč.

V dneh 31. avgusta do 7. septembra se bo zbrala v Ženevi mladina vsega sveta in določila smernice, kako preprečiti bodočo vojno. V ta namen se je tudi na ljubljanski univerzi osnoval akcijski odbor pod okriljem Akademskega kluba za Društvo narodov, da pripravi delegacijo za Ženevo in izvede najširšo mirovno propagando med Slovenci. Ta odbor bo zbral okoli sebe vso slovensko mladino.

V bližnjih dneh bomo sklicali v Ljubljani in drugih mestih sestanke vseh mladinskih društev, da se osnujejo lokalni inicijativni odbori. Za tem nameravamo prirediti sestanek vseh delegatov vseh mladinskih društev, kjer se bodo določile enotne smernice za delegacijo v Ženevi.

Apeliramo na vso akademsko mladino in na javnost, da nas podpre in se pridruži našemu delu.

Za Akcijski akademski odbor za mirovni kongres v Ženevi:

Predsednik: Drnovšek Bogdan s. r.
Podpredsednik: Berkopec Tone s. r.
Tajnik: Rauber Franjo s. r.

ALI STE
ŽE PORAVNALI
NAROČNINO?